

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vypořádací podíl

Adam Szmolen

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra obchodního práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

Vypořádací podíl

Adam Szmolen

Vedoucí práce: JUDr. Anna Outlá

Plzeň 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vypořádací podíl“ vypracoval samostatně a všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány.

V Plzni, březen 2020

Adam Szmolen

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval JUDr. Anně Outlé za cenné rady a připomínky, které mi pomohly při sepsání této práce. Rovněž bych chtěl poděkovat celé své rodině za jejich podporu po celou dobu mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pojem vypořádacího podílu.....	2
1.1. Vypořádací podíl a pojmy s ním související.....	2
1.1.1. Pojmy související s vypořádacím podílem.....	2
2.1.2. Pojem vypořádacího podílu	4
1.2. Vznik vypořádacího podílu	7
1.3. Vztah vypořádacího podílu a uvolněného podílu	9
1.4. Dispozice s vypořádacím podílem	11
2. Vypořádací podíl z pohledu různých forem obchodních korporací.....	13
2.1. Společnost s ručením omezeným	14
2.1.1. Uvolněný podíl	15
2.1.2. Nakládání s uvolněným podílem, u kterého není převod či přechod ani omezen, ani vyloučen	18
2.1.3. Nakládání s uvolněným podílem, u kterého je převod či přechod omezen, nebo vyloučen	24
2.1.4. Postup společnosti po vyplacení vypořádacího podílu.....	25
2.1.5. Společné jmění manželů a vypořádací podíl.....	26
2.1.6. Kmenový list jako podíl společníka a vypořádací podíl	27
2.1.7. Osoba oprávněná k vypořádacímu podílu odlišná od bývalého společníka společnosti.....	27
2.1.8. Vliv závěrečných ustanovení ZOK na vypořádací podíl	28
2.2. Veřejná obchodní společnost	29
2.2.1. Vypořádací podíl z pohledu veřejné obchodní společnosti.....	30
2.3. Komanditní společnost	34
2.3.1. Právo na vypořádací podíl pro komplementáře.....	36
2.3.2. Právo na vypořádací podíl pro komanditistu	36
2.3.3. Určení vypořádacího podílu v komanditní společnosti.....	37

2.4.	Akciová společnost.....	38
2.4.1.	Vypořádací podíl v akciové společnosti.....	38
2.5.	Evropská společnost	40
2.6.	Evropské hospodářské zájmové sdružení.....	40
2.7.	Družstvo.....	41
2.7.1.	Vypořádací podíl v družstvu	42
2.7.2.	Vypořádací podíl v bytovém družstvu.....	44
2.7.3.	Vypořádací podíl v sociálním družstvu	45
2.7.4.	Vypořádací podíl v družstevních záložnách	45
2.7.5.	Vypořádací podíl v evropské družstevní společnosti	46
3.	Způsoby stanovení hodnoty a formy výplaty vypořádacího podílu	47
3.1.	Stanovení vypořádacího podílu	47
3.1.1.	Stanovení vypořádacího podílu podle účetní závěrky obchodní korporace	47
3.1.2.	Stanovení výše vypořádacího podílu z reálné hodnoty majetku obchodní korporace	48
3.1.3.	Zásada poctivosti vypořádání.....	49
3.1.4.	Stanovení vypořádacího podílu dohodou	51
3.2.	Forma výplaty vypořádacího podílu	52
3.2.1.	Způsob výplaty vypořádacího podílu	52
3.2.2.	Lhůta k vyplacení vypořádacího podílu	53
	Závěr	55
	Resumé	57
	Použité zdroje	58

Úvod

Právo na vypořádací podíl je téma zasahující do oboru právního, daňového a účetního, zejména v souvislosti se společnostmi s ručením omezeným, které je poměrně častým předmětem soudních rozhodnutí s ohledem na to, že sice právní úprava vypořádacího podílu se zdá být poměrně jednoduchá, ale právě taková úprava sebou nese mnoho otázek a to také v souvislosti s rekonstrukcí soukromého práva ve vztahu k předchozí rozhodovací praxi soudů. Legislativce rekonstrukcí soukromého práva reagoval na dosavadní problematiku vypořádacího podílu a implementoval zásadní závěry z judikatury plynoucí, čímž některé otázky v souvislosti s vypořádacím podílem zodpověděl, ale současně nová právní úprava přinesla další neurčitá ustanovení a z nich plynoucí další otázky.

Smyslem a cílem této práce je celistvě pojednat o vypořádacím podílu z právního pohledu, jako majetkovém právu člena obchodní korporace, zejména uvést právní rámec, ve kterém se vypořádací podíl nachází, definovat pojem vypořádacího podílu - jak, kde a z jakého důvodu je vypořádací podíl v zákoně zakotven, jakým způsobem se vypořádací podíl určuje, vyplácí, kdy vypořádací podíl nabývá splatnosti, a to vše z pohledu obecných ustanovení zákona a dále z pohledu zvláštní právní úpravy vztahující se ke konkrétním formám obchodních korporací. Dále má tato práce za cíl uvést vztah vypořádacího podílu a uvolněného podílu a jejich souvislostí. Užitou metodikou bude zejména analytický výklad, zkoumání institutu vypořádacího podílu, uvedení obecné definice a souvislostí a následné uvedení konkrétní úpravy, která se užije v konkrétních formách obchodních korporací, která se rozlišuje zejména ve způsobu vzniku práva na vypořádací podíl, určení vypořádacího podílu a jeho splatnosti, s ohledem na existenci a vznik uvolněného podílu. S ohledem na převažující počet registrovaných obchodních korporací v ČR ve formě společnosti s ručením omezeným bude tato práce věnována právě zejména společnosti s ručením omezeným.

Druhá kapitola se zabývá obecně pojmem vypořádacího podílu a pojmy s ním souvisejícími tak, aby bylo zřejmé, jaký je smysl vzniku práva na vypořádací podíl, v jakém vztahu je k obchodní korporaci a k jejímu členovi. Ve třetí kapitole je již pojednáno o vypořádacím podílu z pohledu konkrétních obchodních korporací, zejména s ohledem na zvláštní úpravu zakotvenou především u společnosti s ručením omezeným a u družstev. Čtvrtá kapitola této práce se věnuje

otázce, jakým způsobem se stanovuje vypořádací podíl podle zákonné úpravy, na základě účetní závěrky obchodní korporace, případně kdy na základě reálné hodnoty majetku obchodní korporace a jakým způsobem, dále možnostmi vyplacení vypořádacího podílu, např. formou splátkového kalendáře, zvláštnostmi splatnosti vypořádacího podílu vzhledem k abstraktní zákonné úpravě.

1. Pojem vypořádacího podílu

V této kapitole bude vylíčeno zejména to, jaké místo má a kam se řadí vypořádací podíl v rámci platného a účinného právního řádu České republiky obzvlášť v rámci zákona o obchodních korporacích, a to v souvislosti s pojmem obchodní korporace, což znamená definování souvislostí tzv. od obecného ke konkrétnímu. Vzhledem k tomu, že právo na vypořádací podíl je velmi specifický pojem a zabývá se jím ustanovení zákona, které by nestačilo pro celkové porozumění vypořádacímu podílu bez vyjádření a definování všech okolností s ním souvisejících a dále také poznání důvodu či účelu zakotvení institutu vypořádacího podílu v zákoně o obchodních korporacích.

1.1. Vypořádací podíl a pojmy s ním související

1.1.1. Pojmy související s vypořádacím podílem

Před samotným zabýváním se pojmem vypořádacího podílu je vhodné se nejprve vypořádat s pojmy, které s vypořádacím podílem resp. právem na vypořádací podíl souvisí. Tento postup je dle mého názoru vhodný s ohledem na to, že institut vypořádacího podílu doplňuje celek souboru práv a povinností člena obchodní korporace, a tedy jeho zakotvení a pojmy s ním související zaslouží vlastní pojednání.

Jedná se zejména o pojem korporace, který je formulovaný v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), jenž ji specifikuje jako právnickou osobu tvořenou společenstvím osob, přičemž může být tvořena i pouze osobou jedinou, nýbrž pouze za situace, že tak stanoví zákon.¹ Institut korporace je zakotven konkrétně v ust. § 210 odst. 1 občanského zákoníku. Od shora definovaného pojmu korporace se odvíjí ust. § 1

¹ viz ust. § 8 odst. 2 v souvislosti s ust. § 11 až 14 zákona o obchodních korporacích a dále ust. § 210 a násl. občanského zákoníku

zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (dále jen jako „zákon o obchodních korporacích“ nebo „ZOK“), kde je zakotven pojem obchodní korporace, a kde je uvedeno, že obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti a družstva. Typy obchodních společností se rozlišují následovně.

Obchodní společnosti se dělí na společnosti osobní, které se vyznačují osobní účastí společníků na jejím fungování. Jedná se o veřejnou obchodní společnost (dále jen jako „v.o.s.“) a komanditní společnost (dále jen jako „k.s.“). Dále se obchodní korporace dělí na společnosti kapitálové, které se na rozdíl od společností osobní charakterizují účastí společníků zejména skrze kapitál. V rámci kapitálových společností je možné určit společnost s ručením omezeným (dále jen jako „s.r.o.“) a akciovou společnost (dále jen jako „a.s.“).²

Pro úplný výčet obchodních korporací je nutné uvést i evropskou družstevní společnost, evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení, které jsou taktéž dle zákona o obchodních korporacích ustanoveny jako obchodní korporace a současně se na tyto instituty užití ustanovení zákona o obchodních korporacích, avšak pouze v takovém rozsahu, ve kterém je takové užití ZOK dle ustanovení unijních předpisů dovoleno.³

Každá z těchto vyjmenovaných forem obchodních korporací má svá zásadní specifika, odlišnosti. Bližší specifikace všech takto stanovených obchodních korporací bude předmětem následujících kapitol této práce, a to především v souvislosti s problematikou vypořádacího podílu.

Z předešlých odstavců vyplývá, že obchodní korporace jsou tvořeny společenstvím osob, popřípadě tam, kde zákon stanoví i osobou jedinou. Takovým způsobem stanovené členství je tvořeno zásadně fyzickými osobami a dále také právníckými osobami, avšak pouze jen za situace, kdy takové členství není zakázáno zákonem.⁴

² POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9. str. 3 a 9

³ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 191.

⁴ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 197.

Účast v obchodní korporaci sebou nese jak práva, tak povinnosti, které mohou být stanoveny ze zákona, ze společenské smlouvy, stanov či zakladatelské listiny⁵ Účast, resp. práva a povinnosti, člena obchodní korporace přímo závisí na jeho podílu, zejména velikosti podílu, s výjimkou veřejné obchodní společnosti a účasti komplementáře v komanditní společnosti, není-li stanoveno jinak v zakladatelské listině.⁶

Černá uvádí, že: „*soubor těchto práv a povinností tvoří status člena obchodní korporace*“⁷ a dále jak plyne z předchozího odstavce, tak se přímo odvíjí od podílu člena obchodní korporace, který představuje jeho účast v obchodní korporaci. Podíl tvoří především: „*právo člena podílet se na správě obchodní korporace, na jejím zisku určeném k rozdělení (byla-li založena za podnikatelským účelem), na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací, právo podílet se poměrně na zvýšení základního kapitálu a další práva. Součástí podílu v obchodní korporaci jsou i povinnosti, např. povinnost být vůči korporaci loajální, vkladová povinnost společníků kapitálových společností a členů družstev, povinnost dodržovat zákaz konkurence společníky osobních společností, která je zvláštním případem povinnosti loajality či povinnost veřejné obchodní společnosti přispět k úhradě ztráty společnosti*“⁸

2.1.2. Pojem vypořádacího podílu

Vypořádací podíl jakožto pojem, je podíl přímo související s podílem společníka v obchodní korporaci, neboť reflektuje určitou možnou situaci předpovídanou zákonem a jedná se ve své podstatě o řešení, jak naložit s podílem člena obchodní korporace, dojde-li k zániku jeho účasti v obchodní korporaci, a to jinak než převodem či udělením příklepu. Obecnou definicí vypořádacího podílu se zabývá ustanovení § 36 zákona o obchodních korporacích, jenž definuje podstatu vypořádacího podílu v odstavci prvním, stanovení jeho výše, formy a splatnosti v odstavci druhém, třetím a čtvrtém.

⁵ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5., str. 127

⁶ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 212

⁷ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5., str. 127

⁸ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5., str. 127

Za účelem nalezení smyslu vypořádacího podílu je třeba se nejprve zabývat podílem, který představuje dle ust. § 31 zákona o obchodních korporacích účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí.

Podíl představuje práva a povinnosti společníka, v jehož důsledku vzniká tzv. relativní právní samostatnost mezi společníkem a korporací. Ve smyslu této právní samostatnosti lze chápat podíl společníka jako samostatně stojící nehmotnou movitou věc⁹, s čímž se pojí různé možnosti dispozice s podílem při převodu podílu, zastavení podílu, exekuce podílu apod. Takto stanovená právní samostatnost představuje jednu stranu nahlížení na předmětný podíl, na straně druhé stojí naopak vázanost mezi společníkem a korporací, ve své podstatě jde o vztah, jenž lze nazvat jako účast společníka v rámci korporace, která lze být následně strukturována a kvantifikována. Jde v první řadě o práva a povinnosti spjaté s podílem, které tvoří jeho strukturu. Takto stanovené práva a povinnosti by mohly teoreticky samostatně nezávisle na sobě být nehmotnými movitými věcmi, tedy i právo na vypořádací podíl by samo o sobě mohlo být považováno za nehmotnou movitou věc, avšak u podílu tvoří tyto práva a povinnosti tzv. jednotnou kvalitu, se kterými v zásadě nelze nakládat zvlášť a nelze je separovat.¹⁰

Kvantifikovatelnost představuje možnost určit a ohodnotit číselně podíl jako takový a jeho součásti, dále má význam pro stanovení míry účasti, vlivu a velikosti výnosů společníka v korporaci, kupř. podíl na zisku, rozsah hlasovacích práv, vypořádací podíl atd.¹¹

Dle předchozích ustanovení určenou strukturu podílu spolu se shora definovanou kvantifikací podílu je možné definovat i jinak. Jedná se o určení tzv. kvalitativní stránky podílu, jenž se zabývá vztahem společníka a korporace, a dále z tohoto vztahu vyplývajících práv a povinností společníka. Vedle kvalitativní stránky podílu stojí kvantitativní stránka, která určuje velikost a hodnotu podílu. Jedná se o v zásadě obsahově obdobnou definici shora uvedenou.¹²

⁹ POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9. str. 69

¹⁰ POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9. str. 68

¹¹ POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9. str. 68

¹² POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9., str. 68

Kvalitativní stránku podílu lze dále rozdělit dle věcné povahy práv a povinností. Zaprvé třídění práv společníka, kam se řadí práva na výnos a ostatní práva, které nemají žádnou souvislost s převodem majetku korporace. Práva na výnos představuje ve své podstatě investici společníka a zejména její plody a její následné možné zhodnocení. Do těchto práv na výnos se řadí právo na podíl na zisku, podíl na likvidačním zůstatku a především právo na vypořádání, resp. právo na vypořádací podíl. Mezi ostatní práva lze zařadit právo společníka podílet se na vedení, řízení korporace, právo na informace v souvislosti se záležitostmi korporace. Kvalitativní stránka podílu se samozřejmě nezabývá pouze právy, ale také, jak je shora uvedeno, povinnostmi společníka, kam se řadí vkladová povinnost, povinnost kompenzovat ztráty korporace apod.¹³

Vymezení vypořádacího podílu souvisí s vymezením podílu jako takového v souvislosti s tzv. kvalitativní a kvantitativní stránkou, jak je shora uvedeno. Co se týče tzv. kvalitativní stránky podílu, ta definuje: „*jaká členská práva a povinnosti jsou jeho obsahem*“.¹⁴ Kvantitativní stránka podílu představuje velikost podílu a tím pádem míru účasti společníka na fungování, rozhodování obchodní korporace a současně udává míru účasti společníka na majetku obchodní korporace.¹⁵

Stejně tak jako u podílu, tak i u vypořádacího podílu je jeho kvantitativní stránka stanovena jeho vlastní velikostí. Velikost vypořádacího podílu může být stanovena buďto zlomkem či procentem v dané obchodní korporaci. Kdežto kvalitativní stránka vypořádacího podílu nesouvisí s jeho velikostí, nýbrž s jeho obsahem, který představuje jím určená práva a povinnosti. Zásadním právem zde je právo společníka na vypořádání, což znamená plnění ze strany obchodní korporace směrem ke společníkovi, nicméně nabízí se zde i možnost na takto definovanou situaci nahlížet i z pohledu věřitele či několikero věřitelů vůči danému společníkovi.

Práva plynoucí z obchodního podílu provází další dělení, jenž spočívá v rozlišování práv majetkových a nemajetkových. Nemajetková práva představují zejména právo podílet se na vedení a řízení obchodní korporace – ve smyslu

¹³ POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9., str. 72

¹⁴ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5., str. 132

¹⁵ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5., str. 132

oprávnění, možností stát se statutárním orgánem obchodní korporace, ovlivňovat vývoj obchodní korporace, právo na poskytnutí informací o záležitostech obchodní korporace apod.¹⁶ Pro účely a cíle této práce jsou stěžejní majetková práva plynoucí z účasti společníka v obchodní korporaci. Jedná se zejména o právo na podíl na zisku, právo na podíl na likvidačním zůstatku a v neposlední řadě právo na vypořádací podíl.¹⁷

Vypořádací podíl vzniká za specificky skutkového stavu, který je definován a odlišován od práva na likvidačním zůstatku následovně. Zásadní podmínkou odlišující právo na vypořádací podíl oproti právu na podíl na likvidačním zůstatku, je skutečnost zániku účasti společníka v obchodní korporaci za jejího dalšího trvání, a to jinak než převodem či udělením příklepu. Lze tedy právo na vypořádací podíl zařadit, současně se shora uvedenými právy – zejména právem na podíl na zisku a právem na podíl na likvidačním zůstatku, nejen mezi majetková práva společníka vůči obchodní korporaci, ale i obecně vzato mezi základní práva společníka působící vůči určité obchodní korporaci, které poskytuje členovi obchodní korporace určitou míru právní ochrany za nastalého stavu předvídaného zákonem.

Důvodem existence vypořádacího podílu, jeho funkcí, je zřejmě forma kompenzace vůči společníkovi ze strany obchodní korporace, která je uskutečňována v zásadě dle dikce zákona v penězích, avšak jedná se o dispozitivní ustanovení zákona, kdy je možné toto dále upravit ve společenské smlouvě či dohodě mezi obchodní korporací a společníkem, i společníkem jehož účast již zanikla, anebo v dohodě mezi obchodní korporací a právním nástupcem společníka.¹⁸

1.2. Vznik vypořádacího podílu

Jak je již zmíněno shora, právo na vypořádání, resp. vypořádací podíl, vzniká za situace zakotvené v ust. § 36 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, když zanikne účast společníka v obchodní korporaci za jejího dalšího trvání bez právního nástupce člena obchodní korporace jinak než převodem nebo přechodem

¹⁶ ŠVARC, Zbyněk a kol. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3. Dostupné také z: <https://www.levna-knihovna.cz/lib-book/70/918>. str. 155 an.

¹⁷ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5., str. 128

¹⁸ ust. § 36 odst. 1,2,3 a 4 zákona o obchodních korporacích

podílu nebo udělením příklepu v řízení o výkonu rozhodnutí. Takto je stanovena situace v obecné rovině ve smyslu práva na vypořádací podíl v souvislosti se zánikem účasti společníka v obchodní korporaci.¹⁹

Vzhledem k tomu, že se jedná pouze o obecnou definici, která negativně vymezuje, kdy vzniká právo na vypořádací podíl, je třeba zkoumat v konkrétních situacích způsoby zániku účasti společníka v obchodní korporaci, a to zejména v souvislosti s druhem obchodní korporace, v níž vznikne společníkovi právo na vypořádací podíl. Účast společníka v korporaci může zaniknout různými způsoby. Zákon o obchodních korporacích jako takový neobsahuje obecné určení možných situací zániku členství, nýbrž věnuje se jim v příslušných ustanoveních, ve vztahu ke konkrétním formám obchodních korporací. Vzhledem k tomuto bude problematika vzniku vypořádacího podílu rozebrána u konkrétních obchodních korporací níže odděleně pro každou obchodní korporaci zvlášť.

V rovině obecné lze zmínit rozlišení důvodů zániku účasti společníka v obchodní korporaci. První dělení rozlišuje zánik účasti společníka v obchodní korporaci dle projevu vůle společníka. Tím je myšleno, zda společník vůli projevil pro zánik jeho účasti či zanikla bez projevu vůle společníka.²⁰ Dalším možným rozlišením důvodů, zapříčiňujících zánik účasti společníka v obchodní korporaci, je dle dělení na důvody obecné a zvláštní s tím, že rozlišujícím kritériem při tomto dělení je, zda se jedná obecně vzato o způsob zániku účasti v obchodní korporaci či takovým způsobem může účast člena zaniknout pouze kupř. u společnosti s ručením omezeným.²¹

Pro vznik vypořádacího podílu je zásadní určit den, kdy došlo k zániku účasti člena obchodní korporace a den, kdy členovi obchodní korporace vzniklo právo na vypořádací podíl. Nesprávné určení data této právní události může mít vliv jak pozitivní, tak negativní na výši předmětného podílu a současně je toto datum stěžejní s ohledem na běh lhůt ve smyslu ust. § 36 odst. 4 a ust. § 214 ZOK.

¹⁹ -DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4. str. 196

²⁰ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 325

²¹ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4., str. 219

Konkrétní den zániku účasti člena obchodní korporace se určí dle způsobu jeho zániku.

1.3. Vztah vypořádacího podílu a uvolněného podílu

Rozlišnost mezi vypořádacím podílem a podílem uvolněným vychází již z jejich účelu, kdy uvolněný podíl představuje stále podíl ve společnosti, se kterým společnost určitým způsobem disponuje a vypořádací podíl představuje majetkové právo společníka. Vztah mezi nimi, resp. vázanost, je nutno sledovat zejména z ust. § 212 a 213 ZOK a samozřejmě obecné úpravy o vypořádacím podílu. Institut uvolněného podílu se použije pouze u společnosti s ručením omezeným dle ust. § 212 ZOK. Vzhledem k tomu jakým způsobem funguje uvolnění podíl u společností s ručením omezeným v praxi, mělo být institutu uvolněného podílu užito i u bytových družstev navrhovanou novelou, která měla změnit ZOK v roce 2017, což plyne z její důvodové zprávy a měla zakotvit uvolněný družstevní podíl, kdy v této důvodové zprávě je k ust. § 748 a 749 ZOK uvedeno: „... se navrhuje v bytových družstvech konstruovat u tzv. bydlících členů uvolněný družstevní podíl“.²² K platnosti a účinnosti předmětné novely nikdy nedošlo a jedinou obchodní korporací, na kterou se aplikuje institut uvolněného podílu je nadále společnost s ručením omezeným. Otázkou uplatnitelnosti institutu uvolněného podílu v družstvech se zabýval i Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 1.8.2017, sp.zn. 20 Cdo 3746/2016, kde bylo zcela jasně vylíčeno, že v ustanovení § 552 a násl. ZOK není zakotvena žádná obdobná úprava uvolněného podílu a současně je existence takového podílu vyloučena z povahy členství v družstvu. Z takto judikovaných důvodů nelze užít ani analogie ust. § 212 ZOK, resp. pokud družstevní podíl nepřejde v rámci převodu nebo přechodu na jinou osobu, právního nástupce či dědice, pak družstevní podíl vždy zaniká. Dle shora uvedeného lze uzavřít, že u jiných forem obchodních korporací než u s.r.o. nelze uvolněného podílu užít.²³

Uvolněný podíl představuje stále podíl jako takový, ačkoliv není možné dočasně užít práva z podílu plynoucích, nýbrž stále jde o nehmotnou věc, díky které je možné nabýt účast ve společnosti. Vypořádací podíl na druhé straně představuje v zásadě pouze právo na peněžní plnění jakožto satisfakci v souvislosti se zánikem

²² Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3622/zd-kornafahrvkgk.doc>, str. 246

²³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.8.2017, sp.zn. 20 Cdo 3746/2016

společníkovi účasti ve společnosti a skutečnosti, že se společník ve společnosti finančně podílel.²⁴

Podíl společníka se stane uvolněným jeho vystoupením ze společnosti. Následně dochází k procesním postupům v rámci společnosti s takto uvolněným podílem. Zde se projevuje zásadní změna oproti dřívější právní úpravě, kdy tento uvolněný podíl přecházel na společnost, nýbrž dle dnešní platné a účinné právní úpravy přechází podíl přímo na nového společníka, z čehož plyne, že společnost v této situaci vystupuje v pozici zmocněnce a disponuje s předmětným podílem následovně. Jedná se zejména o povinnost uvolněný podíl prodat bez zbytečného odkladu, a to nejméně za přiměřenou cenu.²⁵ Je stanoveno zákonem předkupní právo ostatních společníků k takto uvolněnému podílu. Může nastat situace, kdy předkupní právo k uvolněnému podílu využije vícero společníků, za takové situace se poměrně uvolněný podíl rozdělí podle poměrů podílů těch společníků, jenž uplatní předkupní právo.²⁶

Částka, za kterou se uvolněný podíl zpeněží, se zkrátí o náklady prodeje a dojde k započtení splatných pohledávek společníka. Takto vypočtená částka tvoří výši vypořádacího podílu, jenž je povinna společnost vyplatit již bývalému společníkovi bez zbytečného odkladu, či jej uloží do úřední úschovy.²⁷

Shora nastíněná situace, kdy je společnost povinna do 3 měsíců od zániku účasti společníka ve společnosti vzniknuvší uvolněný podíl prodat za přiměřenou cenu, nemusí vést k prodeji uvolněného podílu, resp. nemusí se společnosti podařit takto stanovený uvolněný podíl prodat, zpeněžit. V tomto případě dojde k dalšímu řešení, jak naložit s uvolněným podílem a současně vzniknou společnosti další povinnosti. Jedná se zejména o povinnost společnosti stanovit výši vypořádacího podílu. Výše vypořádacího podílu se určuje k tomu dni, kdy zanikla účast společníka ve společnosti. Společnost má povinnost zjistit výši vypořádacího

²⁴ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5. str. 313

²⁵ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 267

²⁶ ust. § 213 a násl. zákona o obchodních korporacích

²⁷ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 267

podílu z vlastního kapitálu, jenž se zjistí z účetní závěrky společnosti, a to řádné, mimořádné či mezitímní, která se sestavuje ke dni zániku účasti společníka.²⁸

Po provedení těchto úkonů je společnost povinna vypořádací podíl ve shora uvedené výši vyplatit společníkovi do 1 měsíce od doby, kdy společnosti uplynula 3 měsíční lhůta k prodeji uvolněného podílu. Dle konkrétní situace je možné, že vypořádací podíl nebude vyplacen vždy společníkovi, ale může dojít k vyplacení jeho právnímu nástupci, dědici, věřiteli či insolvenčnímu správci, jenž spravuje společníkův majetek. Tímto vyplacením však nezanikne uvolněný podíl jako takový, resp. společnosti vznikne deficit vzhledem k tomu, že společníka vypořádá, avšak nedošlo k prodeji a společnost tedy neobdržela žádné protiplnění. Proto do jednoho měsíce od vyplacení vypořádacího podílu rozhodne valná hromada společnosti buďto o převodu uvolněného podílu na ostatní společníky poměrně dle jejich podílů, či sníží základní kapitál společnosti právě o výši společníkova vkladu, jehož účast zanikla.^{29,30}

Nesplnění shora uvedených povinností společnosti může mít za následek zrušení obchodní korporace soudem a její následnou likvidaci.

1.4. Dispozice s vypořádacím podílem

Vzhledem ke shora uvedené definici vypořádacího podílu, dle které vypořádací podíl tvoří nedílnou součást podílu jako takového, resp. jedná se o oprávnění společníka plynoucí z daného podílu se zdá, že zcizení či oddělení vypořádacího podílu od podílu by se přičilo jeho smyslu a účelu. Tyto závěry však jsou postaveny na základě odborné literatury, jenž se vypořádacího podílu týká, a proto je nutné objasnit možnosti dispozice s vypořádacím podílem z pohledu praxe.

Doktrína uvádí, že právo na vypořádací podíl se nelze vzdát do budoucna s ohledem na jeho zákonnost a bezpodmínečnost. Takové právní jednání odporuje zákonu a je absolutně neplatné dle ust. § 580 odst. 1 občanského zákoníku.

²⁸ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 267

²⁹ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 268

³⁰ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5. str. 313

Současně není vyloučeno vzdání se vznikuvšího práva na vypořádací podíl při již zaniklé účasti společníka ve společnosti za jejího dalšího trvání.³¹

Problematikou oddělitelnosti práv plynoucích z podílu se zabýval Nejvyšší soud a z jeho ustálené judikatury kupř. v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.02.2012, sp.zn. 29 Cdo 3581/2010 plyne, že podíl jako celek představuje soubor majetkových a nemajetkových práv a povinností, a tedy z toho plynoucí míru účasti společníka na obchodním jmění, řízení a kontrole obchodní korporace. Zejména stanovil s odkazem na odbornou literaturu, že nelze tvořit či oddělit majetková práva ze souboru práv a povinností spojených s podílem a nakládat s ním jako se samostatným právem. Z tohoto názoru plyne, že práva a povinnosti plynoucí z podílu nelze vyčlenit a užívat je jako samostatný předmět dalších právních vztahů. Jedná se sice o judikaturu publikovanou podle již nahrazeného zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „obchodní zákoník“), ale mám za to, že se tyto závěry mohou aplikovat i v rámci dnešní platné a účinné právní úpravy obsažené v ZOK, a to zejména vzhledem k definici podílu, kdy podíl tvoří komplex práv a povinností společníka stejně tak, jako dle předchozí právní úpravy.³²

Ze shora uvedeného lze dojít k závěru, že se názory odborné doktríny a Nejvyššího soudu ČR shodují, vzájemně se doplňují a stanovují zřejmý úsudek o otázce oddělitelnosti práv a povinností z podílu plynoucích.

Výjimku z tohoto závěru činí ust. § 281 a násl. ZOK, jenž se vztahuje pouze k akciové společnosti, kde je v ust. § 281 odst. 2 ZOK stanovena vlastnost majetkových práv z podílu plynoucích, spočívající v možnosti jejich samostatné převoditelnosti na jinou osobu.

Důležitým rozlišením z pohledu dispozice s právem na vypořádací podíl je jeho tzv. abstraktní a konkrétní podoba. Abstraktní podobou je „*nedospělé právo*“, které tvoří součást podílu v obchodní korporaci a obsahuje zejména formu, způsob výpočtu a splatnost vypořádacího podílu, čímž je doplněn soubor práv a povinností člena obchodní korporace. Naproti tomu konkrétní podoba práva na vypořádání je spatřována ve zhmotnění podoby abstraktní, která již představuje konkrétní dluh ze

³¹ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4., str. 196

³²Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2012, sp.zn. 29 Cdo 3581/2010]

strany obchodní korporace vůči jejímu členovi. Zásadním zjištěním tedy je zejména to, že právo na vypořádání má podobu abstraktní do okamžiku zániku účasti člena obchodní korporace, resp. je definováno již před zánikem účasti člena obchodní korporace prostřednictvím stanov či společenskou smlouvou, čímž je dána široká dispozice s právem na vypořádání pro členy obchodní korporace. Konkrétní zhmotnění práva na vypořádání a dispozice s ním však spadá do kompetence daného statutárního orgánu jednajícího za obchodní korporaci.³³

Stěžejní je tedy nalézt určitá omezení dispozice s právem na vypořádání ať už v podobě abstraktní či konkrétní. Obecně vzato lze zmínit ust. § 212 a ust. § 159 odst. 1 občanského zákoníku, zakotvující povinnost určité loajality člena obchodní korporace, potřebná znalost a pečlivost k výkonu jeho funkce, dále povinnost čestného chování, udržování rovnocenného postavení mezi ostatními členy apod. Co se týče dispozice s tzv. „*abstraktní podobou*“, užíje se zejména ust. § 1 odst. 2 občanského zákoníku, jakožto ustanovení spočívající ve smluvní volnosti v rámci zákonných mantinelů a současně respektování zejména dobrých mravů.

Judikatura Nejvyššího soudu ČR umožňuje v rámci konkrétního vypořádání uzavření dohody, jejímž předmětem by byl způsob stanovení výše vypořadacího podílu za situace, že takto formulovaná dohoda by odpovídala jak dobrým mravům, tak zákonu a současně by zákon neobcházela. K tomuto závěru došel Nejvyšší soud ČR za použití ust. § 149a obchodního zákoníku, které odpovídá dnešní úpravě zakotvené v ust. § 203 ZOK.³⁴

2. Vypořadací podíl z pohledu různých forem obchodních korporací

Pojem vypořadacího podílu obecně byl předmětem předchozí kapitoly, na základě které se budou odvíjet pojednání této kapitoly, která navazuje zkoumáním vypořadacího podílu v konkrétních situacích, a jak již z názvu této kapitoly vyplývá, tak těmito situacemi je míněn pohled na vypořadací podíl v rozličných

³³ POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9. str. 78-79

³⁴ DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9. str. 228, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp.zn. 29 Cdo 2254/2007

formách obchodních korporací, a to s úmyslem dohledat a definovat rozlišnosti a zvláštnosti vypořádacího podílu v takto různě stanovených podobách.

První v pořadí bude zmíněna společnost s ručením omezeným s ohledem na to, že se jedná o nejužívanější formu obchodní korporace v České republice, kdy počet společností s ručením omezeným tuzemsky registrovaných představuje přibližně 93% ze všech forem obchodních společností. V případě, že by se do této statistiky započítala i družstva, stále by se počet společností s ručením omezeným nacházel v přibližné výši 90%.³⁵ Vzhledem k této skutečnosti je otázka vypořádacího podílu nejobsáhlejší právě v souvislosti se společností s ručením omezeným, s čímž se bude pojit nejvíce otázek zejména z pohledu praxe, protože právě z pohledu s.r.o. bude institutu vypořádacího podílu užíváno nejčastěji a současně je předmětem následující kapitoly blíže definovat procesní stránku věci z toho důvodu, že u s.r.o. jakožto jediné obchodní korporace je užito institutu uvolněného podílu, přičemž nastínění vztahu uvolněného a vypořádacího podílu bylo předmětem již prvé kapitoly této práce pro zpřehlednění jejich vzájemného vztahu.

2.1. Společnost s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným je obchodní společností zařazovanou mezi obchodní společnosti kapitálové, v rámci které se stále projevuje významný osobní prvek.³⁶ Dispozice s tím, jak se bude projevovat osobní prvek ve společnosti, je dána společníkům v rámci přijímání společenské smlouvy, kdy osobní prvek se může projevit zejména dle ust. § 135 ZOK, jenž dává možnost společníkům definovat práva a povinnosti s určitým druhem podílu spojená a následně typicky kapitálovým prvkem je ust. § 137 a ust. § 138 ZOK, kde je stanovena možnost vydávání tzv. kmenových listů, což znamená vydávání specifických cenných papírů. Tyto skutečnosti umožňují vznik podílů rozlišných v obsahu práv a

³⁵ viz zpráva Českého statistického úřadu ze dne 26. dubna roku 2018: V tuzemsku působí necelých 900 tisíc podnikatelů | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/v-tuzemsku-pusobi-necelych-900-tisic-podnikatelu>

³⁶ DVORÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 8

povinností a dále možnost, zda budou podíly představovány cenným papírem či nikoliv.³⁷

Co se týče ustanovení o uvolněném podílu a o vypořádacím podílu, v zásadě se užijí ust. § 36 ZOK a dále ust. § 213 až 215 ZOK. S těmito ustanoveními je dána společníkům autonomie vůle díky dispozitivním ustanovením ust. § 36 odst. 2,3 a 4 ZOK a dále ust. § 214 odst. 2 ZOK, v rámci kterých je možno ujednat si společenskou smlouvou rozlišeně od zákona kupř. konkrétní výpočet hodnoty vypořádacího podílu. Obecně se vypořádací podíl určuje z vlastního kapitálu společnosti, určeného účetní závěrkou dle zákona pro výpočet hodnoty s tím, že výše vlastního kapitálu společnosti plynoucí z účetní závěrky se nesmí podstatně lišit od reálné hodnoty majetku společnosti, za takové situace by musela společnost vycházet z reálné výše majetku společnosti snížené o výši dluhů, které by vykazovala účetní závěrka společnosti nebo je možné užít dispozitivní úpravu ve společenské smlouvě, která by určovala jiný vhodný způsob výpočtu vypořádacího podílu.³⁸

2.1.1. Uvolněný podíl

Vztah uvolněného podílu a vypořádacího podílu je obecně rozebrán v kapitole 1.3. této práce, kdy uvolněný podíl představuje podíl společníka, jehož účast ve společnosti zanikla za jejího trvání a tento nebyl nabyt dědicem, právním nástupcem.

Možností kdy se podíl stane uvolněným je několik. První možnost je předmětem ust. § 41 odst. 1 ZOK, kde je uvedeno: „*Smrtí nebo zánikem společníka přechází jeho podíl v obchodní korporaci na dědice nebo právního nástupce, ledaže společenská smlouva přechod zakáže nebo omezí. Zákaz nebo omezení přechodu podílu v akciové společnosti a v bytovém družstvu se zakazuje.*“ Podíl se stane uvolněným, pokud podíl společníka, jehož účast zanikla, nepřechází na právního nástupce společníka.³⁹

³⁷ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 114, 115

³⁸ viz ust. § 36 odst. 2 a 3 ZOK

³⁹ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 162

Druhou možností je vyloučení společníka valnou hromadou z důvodu nesplnění vkladové povinnosti v souladu s ust. § 151 odst. 2 ZOK, který uvádí: *„Společníka, který je v prodlení se splněním vkladové povinnosti, může ze společnosti valná hromada vyloučit.“*⁴⁰

Třetí možností je vyloučení společníka valnou hromadou za nesplnění příplatkové povinnosti podle ust. § 165 ZOK, dle kterého se obdobně použije ust. § 151 ZOK, resp. obdobně dle předchozího odstavce.⁴¹

Čtvrtá možnost vzniku uvolněného podílu představuje právo společníka ze společnosti vystoupit, a to za situace dle ust. § 164 ZOK, kdy společník nehlasoval pro příplatkovou povinnost a dále může společník vystoupit ze společnosti dle ust. § 202 ZOK⁴², podle kterého může společník vystoupit ze společnosti jen tehdy, kdy tak připustí zákon. Současně v daném ust. zákon uvádí, že: *„Neurčí-li společenská smlouva jinak, společník, který nesouhlasil s přijatým rozhodnutím valné hromady o a) změně převažující povahy podnikání společnosti, nebo b) prodloužení trvání společnosti, a hlasoval na valné hromadě proti, může ze společnosti vystoupit. Na vystoupení společníka ze společnosti se použije obdobně ustanovení § 164 ohledně těch jeho podílů, kterými hlasoval proti.“* Další možností kdy zákon připouští vystoupení společníka ze společnosti je stanovena v ust. § 207 odst. 3 ZOK, dle kterého má společník právo vystoupit, pokud při převodu podílu podmíněného souhlasem některého orgánu společnosti není takovým orgánem společnosti jednáno dle ust. § 207 odst. 2 ZOK, za této situace dochází k převodu podílu a uvolněný podíl nevzniká.⁴³

Pátou možností je písemná dohoda všech společníků s úředně ověřenými podpisy dle ust. § 203 ZOK, na základě které může být účast společníka ve společnosti ukončena.⁴⁴

⁴⁰ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 162

⁴¹ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 162

⁴² DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 163

⁴³ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 97

⁴⁴ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 163

Šestou možností zániku účasti společníka a současně vzniku uvolněného podílu je vyloučení společníka ze společnosti soudním rozhodnutím pro porušení svých povinností zvláště závažným způsobem dle ust. § 204 odst. 1 ZOK.⁴⁵ Porušování společnických povinností zvláště závažným způsobem doplňuje judikatura dále jako porušování opakované, soustavné.⁴⁶

Sedmá možnost uvádí zrušení účasti společníka soudem dle ust. § 205 ZOK, kde se v prvním odstavci uvádí, že „*Společník může navrhnout, aby soud zrušil jeho účast ve společnosti, nelze-li na něm spravedlivě požadovat, aby ve společnosti setrval; to neplatí, jedná-li se o jediného společníka.*“ Při rozhodování o zrušení účasti společníka ve společnosti musí soud dbát na to, aby odmítnutím předmětného návrhu nedošlo k neopodstatněnému zásahu do práv společníka, jenž návrh soudu podal, a současně aby při zrušení účasti společníka soudem nedošlo k nepřiměřenému zásahu do práv dané společnosti.⁴⁷

Osmá možnost zániku účasti společníka ve společnosti a vzniku uvolněného podílu je obsažena v ust. § 206 odst. 1 ZOK, který uvádí: „*Účast společníka ve společnosti zaniká zamítnutím insolvenčního návrhu pro nedostatek jeho majetku nebo zrušením konkursu proto, že je jeho majetek zcela nedostačující. Účast společníka ve společnosti zaniká také pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením obchodního podílu nebo právní mocí exekučního příkazu k postižení obchodního podílu po uplynutí lhůty uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle jiného právního předpisu a, byl-li v této lhůtě podán návrh na zastavení exekuce, právní mocí rozhodnutí o tomto návrhu, není-li obchodní podíl převoditelný.*“ Vzhledem k nemožnosti zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka viz ust. § 144 zákona č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen jako „insolvenční zákon“), je tato možnost zániku členství již neaktuální. Zákon uvádí pojem obchodní podíl, jedná se o zastaralou terminologii.⁴⁸

Devátou možností zániku účasti společníka za současného vzniku uvolněného podílu je uplynutí zákonné šestiměsíční lhůty od prohlášení konkursu

⁴⁵ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 163

⁴⁶ Rozsudek KOS v Brně ze dne 15. 2. 1995, sp. zn. 29/10 Cm 577/93

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.1.2001, sp.zn. 29 Cdo 2084/2000

⁴⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 453

na majetek společníka, pokud nebyl podíl insolvenčním správcem zpeněžen dle ust. § 206 odst. 4 ZOK, kdy tento způsobuje obdobné účinky jako při vystoupení společníka.

Poslední desátou možností je zrušení účasti dědice ve společnosti soudem, na jeho podnět ve lhůtě 3 měsíců od právní moci usnesení soudu o dědictví dle ust. § 211 odst. 1 ZOK.

Shora definovaný výčet situací, kdy vzniká uvolněný podíl, je úplný, resp. jedná se o výčet taxativní, z čehož plyne, že za jiných než těchto okolností uvolněný podíl nevzniká.

Při vzniku uvolněného podílu je společnost povinna s ním nakládat a postupovat dle zákona za použití ust. § 212 až 215 ZOK. Společnost nakládá s uvolněným podílem jako zmocněnec za účelem uhradit již bývalému společníkovi vypořádací podíl, společník v takové fázi vystupuje ve vztahu k podílu v rámci tzv. holého vlastnictví, což znamená, že společník není oprávněn vykonávat žádná práva a povinnosti s podílem spojená a tedy ani nikterak nakládat s uvolněným podílem.⁴⁹

Jak může společnost disponovat s uvolněným podílem, se liší zejména s ohledem na převoditelnost podílu, resp. zda převoditelnost podílu je či není omezena, případně vyloučena.⁵⁰

2.1.2. Nakládání s uvolněným podílem, u kterého není převod či přechod ani omezen, ani vyloučen

V případě vzniku uvolněného podílu, který není ve smyslu převodu či přechodu ani omezen, ani vyloučen, vzniká společnosti povinnost uvolněný podíl prodat. Takový prodej musí být uskutečněn nejméně za přiměřenou cenu a bez zbytečného odkladu od doby, kdy se stal podíl uvolněným. Nejpozději musí však prodej proběhnout do 3 měsíců ode dne uvolnění podílu.⁵¹

⁴⁹ ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5. str. 313

⁵⁰ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 163

⁵¹ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 164

S takto stanoveným prodejem souvisí zákonem zakotvené předkupní právo vztahující se k uvolněnému podílu dle ust. § 213 odst. 1 ZOK. Za situace, kdy by předkupní právo využilo více společníků najednou, se uvolněný podíl mezi společníky rozdělí poměrně dle jejich podílů, čímž není výslovně vyloučena vlastní dohoda společníků. Pokud by nastala situace využití předkupního práva jedním ze společníků, ve které by společenská smlouva vylučovala vlastnictví více než jednoho podílu, pak by vytvořil nabývaný uvolněný podíl a původní podíl společníka podíl jediný.⁵²

Co se týče zastupování společností v rámci prodeje uvolněného podílu, vyvstává otázka, zda společnost jedná jako zmocněnec dle ust. § 212 odst. 3 ZOK, nicméně doktrína se spíše klaní k názoru, že společnost v rámci tohoto ustanovení jedná jako zákonný zástupce s ohledem na to, že zastoupení vzniká na základě zákona.⁵³ Doktrína dále uvádí, že není zřejmé, kdo by byl v rámci uvolněného podílu zastupován, pokud se již uvolněný podíl nenachází v majetku bývalého společníka.⁵⁴

Další otázkou plynoucí z ustanovení § 212 odst. 3 ZOK je, do jaké míry má společnost povinnost uvolněný podíl prodat či nikoliv, kdy ze zákonné úpravy lze vyvodit takový závěr, že se společnost může sama rozhodnout, zda bude postupovat dle ust. § 213 ZOK nebo ust. § 215 ZOK, resp. zda se o prodej pokusí nebo zda se o prodej vůbec pokoušet nebude. Tento výklad plyne jak ze zákonné úpravy tak i doktríny, kupř. dle komentáře k zákonu o obchodních korporacích, kde se výslovně uvádí, že se společnost může rozhodnout uvolněný podíl neprodávat a postupovat pak stanovením výše vypořádacího podílu ke dni zániku účasti společníka ve společnosti z vlastního kapitálu, dle mezitímní, řádné nebo mimořádně účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka.⁵⁵ K tomuto se vyjadřuje i důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, která určitou možnost výběru

⁵² DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 164

⁵³ -ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 461, obdobně také DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 164

⁵⁴ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 164

⁵⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 1003-1902 s. ISBN 978-80-7380-451-0. str. 980

dispozice společnosti s uvolněným podílem neuvádí a hovoří o povinnosti prodeje uvolněného podílu společností.⁵⁶

Takovou úvahu by vylučovala skutečnost existence úpravy ve společenské smlouvě společnosti, jenž by určila, že se nebude postupovat prodejem uvolněného podílu společnosti, ale že společnost určí výši vypořádacího podílu podle obecné právní úpravy dle ust. § 36 odst. 2 ZOK, kdy výše vypořádacího podílu se určí ke dni zániku účasti společníka ve společnosti. Následně bude postupovat vyplacením vypořádacího podílu, kdy je společnost vázána lhůtou dle ust. § 214 ZOK, tedy povinnost vyplacení je dána do jednoho měsíce od uplynutí tříměsíční lhůty, která je určena k prodeji uvolněného podílu, viz dále kapitola 2.1.2.3. této práce.

2.1.2.1. Předkupní právo ostatních společníků společnosti k uvolněnému podílu

Před uskutečněním prodeje se musí společnost vypořádat s existencí předkupního práva, které náleží všem společníkům společnosti dle ust. § 213 odst. 1 ZOK.⁵⁷ Toto ustanovení pouze uvádí, že společníkům předkupní právo náleží a vzhledem k této skutečnosti se na takto stanovené předkupní právo aplikuje obecná právní úprava zakotvená v ust. § 2140 a následující občanského zákoníku.⁵⁸ S ohledem na zákonem zakotvené předkupní právo vzniká společnosti řada povinností v souvislosti s prodejem uvolněného podílu. Společnost je povinna po uzavření kupní smlouvy s koupěchtivým, kdy koupěchtivý je třetí osobou, které má být uvolněný podíl prodán, nabídnout uvolněný podíl společníkům. Společnost nabídku společníkům provede oznámením všech podmínek a současně obsahu smlouvy, jenž byla uzavřena s koupěchtivým. Vliv na rozvazovací podmínku uplatnění předkupního práva dle ust. § 2145 občanského zákoníku nemá skutečnost, zda je v předmětné kupní smlouvě obsažena či nikoliv.⁵⁹ Zůstává pouze na rozhodnutí společníků, jestli předkupní právo uplatní dle ohlášené nabídky

⁵⁶ viz důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích k ust. § 203 až 216, str. 47, obdobně také PILAŘOVÁ, Ivana. Vypořádací podíl při ukončení společníka ve společnosti. Účetnictví v praxi. 2018, roč. 22, č. 10, ISSN 1211-7307. str. 6

⁵⁷ DVORÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 142

⁵⁸ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8. str. 113

⁵⁹ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8. str. 125

společností. V případě, že se rozhodnou kladně, dojde ke koupi uvolněného podílu za stejných podmínek tak, jak by byla uzavřena s případným koupěchtivým. K zaplacení kupní ceny se váže lhůta dle ust. § 2148 odst. 1 občanského zákoníku do 8 dnů po nabídce, pokud není ujednáno v kupní smlouvě jinak. V případě využití předkupního práva vícero společníky se uvolněný podíl rozdělí poměrně dle výše jejich podílů ve společnosti. Za situace, kdy společník své předkupní právo neuplatní, předkupní právo zaniká.⁶⁰

2.1.2.2. Postup po prodeji uvolněného podílu společností

Dojde-li k úspěšnému prodeji uvolněného podílu, pak se vyplatí vypořádací podíl již bývalému společníkovi ve výši výtěžku z prodej uvolněného podílu a na jeho místo nastoupí nový vlastník podílu, tedy nový společník.

Společnost má právo dle ust. § 213 odst. 3 ZOK jednostranně započíst vůči výtěžku z prodeje uvolněného podílu následující:

- 1) náklady, jenž byly účelně vynaloženy k prodeji uvolněného podílu společností
- 2) dále je společnost oprávněna započíst splatné pohledávky za společníkem, mezi takové splatné pohledávky se např. řadí vkladová povinnost bývalého společníka do takové výše, ve které nebyla doposud splněna.⁶¹

V ust. § 213 odst. 3 zákona o obchodních korporacích ve větě poslední je upraveno zákonné ručení společníka, kdy společník, který doposud nesplnil svou vkladovou povinnost, ze společnosti vystoupil a zpeněžení vzniknuvšího uvolněného podílu nestačí pro zánik vkladové povinnosti v celém rozsahu. V takové situaci ručí bývalý společník, osoba oprávněná k vypořádacímu podílu, za splnění vkladové povinnosti nabyvatelem uvolněného podílu. Jedná se o zvláštní ustanovení zákona, jenž pamatuje na práva a povinnosti společníků a takovýmto způsobem zakotvuje zákonné ručení, které reflektuje nesplnění resp. neúplné

⁶⁰ viz ust. § 2140 až 2149 občanského zákoníku

⁶¹ DVORÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 164

splnění vkladové povinnosti společníka, v souvislosti s ukončením jeho účasti ve společnosti.⁶²

Pro převod podílu na osobu stojící mimo společnost je třeba souhlasu společnosti, a to ať už před nebo po uzavření předmětné smlouvy o převodu uvolněného podílu. Souhlas uděluje valná hromada společnosti, případně jiný svěřený orgán, kupř. dozorčí rada. Přímou ve společenské smlouvě může být stanoveno, že pro převod uvolněného podílu takového souhlasu potřeba není. V případě, že je souhlas udělen před uzavřením dané smlouvy, tak se smlouva o převodu uvolněného podílu stane platnou a účinnou dnem jejího uzavření, a pokud je souhlas udělen až po uzavření smlouvy, nabude smlouva platnosti a účinnosti udělením takového souhlasu.⁶³

Bývalému společníkovi, vystupujícímu ve vztahu k vypořádacímu podílu jako osoba oprávněná, je následně vyplacen vypořádací podíl, který je snížen dle shora uvedeného započtení. Společnost je povinna vypořádací podíl vyplatit oprávněné osobě bez zbytečného odkladu a v případě, kdy toto vyplacení není možné, uloží společnost příslušné plnění do úřední úschovy. Za situace, kdy by bylo plnění za vypořádacím podílem uloženo do úřední úschovy, lze vypořádací podíl krátit dále o účelně vynaložené náklady spojené s tímto uložením do úschovy dle shora uvedených ustanovení.⁶⁴

V praxi tak vypořádací podíl nemusí představovat pouze hodnota zpeněžení uvolněného podílu, ale zejména částka, jenž byla snížena o účelně vynaložené náklady a o splatné pohledávky za společníkem dle ust. § 213 odst. 2 a 3 ZOK.

Vzniknuvší smlouvu o převodu uvolněného podílu podepisuje na straně jedné nabyvatel podílu a na straně druhé společnost resp. statutární orgán společnosti. Rozehnal uvádí: „*Toto normativní řešení tak vytváří pro potřeby řešení prodeje uvolněného podílu fikci oprávněnosti prodat věc cizí, která jinak nemůže*

⁶² ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 376

⁶³ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 268

⁶⁴DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 164

*do vlastnictví společnosti přejít.*⁶⁵ Nedisponovala-li by společnost takovým oprávněním, nebylo by možné dojít k řádnému prodeji uvolněného podílu.

2.1.2.3. Postup společnosti po neúspěšném prodeji uvolněného podílu

Jak bylo shora uvedeno, v případě neuskutečnění prodeje uvolněného podílu je společnost vázána dalšími povinnostmi ze zákona plynoucími, a to ať už za situace, kdy se sama společnost rozhodne uvolněný podíl neprodat nebo pokud se společnosti uvolněný podíl prodat nepodaří. Společnost by poté měla postupovat dle ust. § 36 odst. 2 ZOK.⁶⁶ Vzhledem k tomu, že ust. § 36 odst. 2 ZOK uvádí, že se výše vypořádacího podílu určí dle účetní závěrky mezitímní, řádné či mimořádné, pak vyvstává otázka, zda takto formulovaná úprava vylučuje užití ust. § 36 odst. 3 ZOK, což by znamenalo, že by za takové situace mohl být bývalý společník zkrácen v rámci určování výše a následného vyplacení vypořádacího podílu, pokud by reálná hodnota byla zejména podstatně vyšší, než by plynulo z uváděných účetních závěrek společnosti nebo by naopak mohla nastat opačná situace a byl by vyplacen vypořádací podíl podstatně vyšší než by byla jeho reálná hodnota. Dle mého názoru úmysl zákonodárce směřoval k užití současně ust. § 36 odst. 3 ZOK, kdy tento názor plyne i z judikatury NS ve věci LETASOL, spol. s.r.o., kde se uvádí, že situaci, kdy by se diametrálně lišila výše vypořádacího podílu na základě vícero různých způsobů stanovení výše vypořádacího podílu, nelze připustit. Tento závěr reflektuje zejména poctivost vypořádání mezi společníky a dále skutečnost, aby hodnota vypořádacího podílu odpovídala hodnotě majetku představující podíl společníka ve společnosti.⁶⁷

V případě, že by byl společník zkrácen na svých právech postupem určení výše vypořádacího podílu podle ust. § 36 ZOK, která by činila částku vyšší než částku společníkovi vyplacenou, pak by se mohl domáhat náhrady škody dle ust. § 2910 občanského zákoníku a dále dle ust. § 2951 a násl. občanského zákoníku,

⁶⁵ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 378

⁶⁶ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 268

⁶⁷ DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9. str. 227, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.7.2011, sp.zn. 29 Cdo 752/2011, obdobně také DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9. str. 227, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.3.2007, sp.zn. 29 Odo 513/2005

protože společnost by porušila jí zákonem stanovenou povinnost, plynoucí z ust. § 213 ZOK,⁶⁸

Posledním krokem společnosti je vyplacení vypořádacího podílu oprávněné osobě. Společnost určí výši vypořádacího podílu dle ust. § 36 odst. 2 ZOK a současně dle shora uvedené úvahy ust. § 36 odst. 3 ZOK a takto stanovený vypořádací podíl vyplatí. Společnost postupuje v souladu s ust. § 214 odst. 1 ZOK, tedy je povinna vyplatit vypořádací podíl bez zbytečného odkladu, nejpozději do 1 měsíce od uplynutí tříměsíční lhůty stanovené k prodeji uvolněného podílu. Společnost má dohromady lhůtu 4 měsíců k vyplacení vypořádacího podílu, jejíž běh počíná dnem zániku účasti společníka ve společnosti. V případě nedodržení těchto lhůt se společnost dostane do prodlení s plněním vypořádacího podílu, pokud by nebylo prokázáno, že důvod prodlení nelze přičítat společnosti. Za situace, kdy by účast společníka ve společnosti zanikla z důvodu porušení jeho povinností, počíná lhůta běžet až okamžikem prodeje uvolněného podílu, resp. nemožností prodeje.⁶⁹⁷⁰ Po vyplacení vypořádacího podílu se musí dále společnost vypořádat s rozhodnutím o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky poměrně dle jejich podílu ve společnosti nebo snížit základní kapitál společnosti o uvolněný podíl. Takové úkony provede společnost bez zbytečného odkladu, nejpozději do jednoho měsíce ode dne vyplacení vypořádacího podílu.⁷¹

2.1.3. Nakládání s uvolněným podílem, u kterého je převod či přechod omezen, nebo vyloučen

Nakládání společností s uvolněným podílem, jehož převod nebo přechod je omezen nebo vyloučen, je definováno v ust. § 212 odst. 2 ZOK, resp. jedná se o odkazující ustanovení, které říká, že na takový uvolněný podíl se použije ust. § 214 a 215 ZOK, což je obdobná situace, kdy se společnosti dle předchozí kapitoly nepodaří uvolněný podíl prodat. Současně se zde aplikuje úvaha použití ust. § 36

⁶⁸ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 384

⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 1003-1902 s. ISBN 978-80-7380-451-0. str. 978

⁷⁰ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 384

⁷¹ DVORÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 164, 165

odst. 2 ZOK a ust. § 36 odst. 3 ZOK stejně tak, jak bylo popsáno v předchozí kapitole.

Je třeba dodat, že za situace, kdy je podíl společníka omezen v převoditelnosti, je nutné zkoumat, zda je takové omezení možno překonat. Zejména tak půjde o situace převodu uvolněného podílu na třetí osobu, která není společníkem ve společnosti, kdy je třeba souhlasu valné hromady pro takový převod, viz smlouva o převodu uvedená v kapitole 2.1.2.2. této práce. Za těchto skutkových okolností nic nebrání převodu uvolněného podílu za současného souhlasu valné hromady. Převod může být omezen zejména společenskou smlouvou, v rámci které je dána společníkům široká dispozice s jejich vlastním vymezením možného omezení převodu nebo přechodu podílu, případně jeho vyloučení. Vzhledem k tomuto lze konstatovat, že mohou existovat omezení, která mohou být překonána kupř. souhlasem, rozhodnutím valné hromady, a která překonána být nemohou.⁷² V důsledku toho, zda lze omezení překonat, se také odvíjí další postup společnosti v rámci dispozice s uvolněným podílem, zda bude postupovat dle ust. § 212 odst. 2 ZOK nebo ust. § 213 ZOK. Prvek zákonného omezení převodu podílu na osobu stojící mimo společnost je typickým prvkem osobních společností, resp. zde se promítá dvojí tvář společnosti s ručením omezeným, v rámci které se projevují nejen prvky kapitálové společnosti, za kterou je v zásadě považována, ale i prvky osobních společností.

2.1.4. Postup společnosti po vyplacení vypořádacího podílu

Pokud se společnosti nepodaří uvolněný podíl prodat, musí se určitým způsobem vypořádat, po vyplacení vypořádacího podílu, s nadále existujícím uvolněným podílem. Společnost postupuje dle ust. § 215 ZOK a je povinna bez zbytečného odkladu, nejpozději do jednoho měsíce ode dne vyplacení vypořádacího podílu, rozhodnout buď o přechodu uvolněného podílu na zbývající společníky poměrně dle jejich podílů ve společnosti, za částku odpovídající nejméně vyplacenému vypořádacímu podílu nebo společnost sníží základní kapitál společnosti o vklad společníka, jehož účast zanikla, dle ust. § 215 odst. 1 ZOK. Takové rozhodnutí musí být ze zákona osvědčeno veřejnou listinou a také musí být

⁷² viz ust. § 207 a násl. ZOK

přijato valnou hromadou minimálně dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.⁷³

Nevydání rozhodnutí dle ust. § 215 odst. 1 ZOK může vést ke zrušení a následně likvidaci dané společnosti z moci úřední, tedy i bez návrhu. Ust. § 215 odst. 1 ZOK je prolomeno judikaturou obecných soudů⁷⁴, kde je stanoveno, že uplynutím zákonných lhůt nezaniká ani povinnost ani právo k převodu uvolněného podílu a v případě, že se podaří společnosti uskutečnit převod uvolněného podílu před nabytím právní moci rozhodnutí soudu v dané věci, pak již nemůže soud rozhodnout o zrušení společnosti s likvidací z důvodu nedodržení zákonné lhůty a neuskutečnění prodeje uvolněného podílu dle zákona a převod uvolněného podílu musí být umožněn. Pokud již řízení o zrušení společnosti s likvidací bylo zahájeno, soud by jej zastavil dle ust. § 16 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen jako „zřs“).⁷⁵

2.1.5. Společné jmění manželů a vypořádací podíl

V rámci praxe může nastat několik různých situací. Nabytí-li jeden z manželů podíl před vznikem manželství a společného jmění manželů, pak veškeré prostředky plynoucí z vypořádacího podílu náleží do jeho výlučného vlastnictví. V případě nabytí podílu za již existujícího společného jmění manželů je otázkou, z jakých prostředků byl podíl získán, zda z prostředků patřících do výlučného vlastnictví manžela nebo spadající do společného jmění manželů. Užil-li jeden z manželů pouze prostředků náležejících do jeho výlučného vlastnictví, pak náleží i vypořádací podíl do jeho výlučného vlastnictví. Pokud jeden z manželů užil pro získání podílu byť jen z části prostředky spadající do společného jmění manželů, pak i vypořádací podíl spadá do společného jmění manželů. V případě zúženého společného jmění se užije obdobný princip užitých prostředků za získáním podílu. Shora uvedené závěry se neuplatní na situace, kdy je rozhodnutím soudu nebo smlouvou modifikující rozsah společného jmění manželů stanoveno něco jiného. Současně se shora uvedené aplikuje v rámci všech forem obchodních korporací.⁷⁶

⁷³ viz ust. § 215 odst. 2 ZOK

⁷⁴ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.12.2000, sp.zn. 7 Cmo 783/2000

⁷⁵ Soud řízení zastaví i bez návrhu pokud odpadne důvod vedení řízení, za této situace je důvodem nedodržení zákonem stanovených povinností společnosti

⁷⁶ DVORÁK, Tomáš. Komanditní společnost. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2004. xviii, 309 s. Právnícké osoby. ISBN 80-7357-027-0. str. 109, DVORÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd.

2.1.6. Kmenový list jako podíl společníka a vypořádací podíl

Ve společnosti s ručením omezeným může být společníkův podíl představován cenným papírem v podobě kmenového listu. Jedná se o institut fakultativní a je tedy na společnosti, zda se jej rozhodne vydat či nikoliv. Za situace, kdy je podíl společníka představován kmenovým listem, pak mohou vzniknout zvláštní situace s přímým vlivem na způsob stanovení vypořádacího podílu. Pokud si společník, ve smyslu vlastníka kmenového listu, po emisi kmenového listu tento nepřevzme nebo pokud kmenový list nevydá nebo nepředloží společnosti za zákonem stanovených situací, pak se pro stanovení vypořádacího podílu užije zvláštní úprava v ust. § 153 odst. 1 až 3 ZOK.

2.1.7. Osoba oprávněná k vypořádacímu podílu odlišná od bývalého společníka společnosti

Nejčastěji se stane osobou oprávněnou právě bývalý společník, případně jeho právní nástupce, ale nastat mohou situace, kdy jako osoba oprávněná k vypořádacímu podílu bude odlišná od bývalého společníka. První situací bude zpeněžení podílu společníka v rámci konkursu podle insolvenčního zákona insolvenčním správcem, kdy výnos vznikuvší z takového zpeněžení bude použit k úhradě pohledávek věřitelů přihlášených v insolvenčním řízení za společníkem. Ze shora uvedeného plyne, že osobou oprávněnou se stanou insolvenční věřitelé a v rámci tohoto řízení postupuje insolvenční správce zejména v souladu s ust. § 283 insolvenčního zákona v rámci zpeněžování majetkové podstaty.⁷⁷

Další možnou osobou oprávněnou je osoba, která má pohledávku stojící za společníkem, jehož podíl je postižen buď výkonem rozhodnutí, nebo exekucí, který je zpeněžen v soudní exekuční dražbě. Jestliže po uspokojení věřitele, případně věřitelů, tímto řízením a za současného uspokojení vzniknuvších nákladů spojených s tímto řízením zůstane nějaké plnění nad rámec, pak je toto uhrazeno bývalému

1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 199

⁷⁷ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 198, 199

společníkovi, představující „zbytkovou“ hodnotu společnickova práva na vypořádání.⁷⁸

Shora uvedené situace mohou nastat nejen v rámci s.r.o., ale i ostatních forem obchodních korporací.

2.1.8. Vliv závěrečných ustanovení ZOK na vypořádací podíl

ZOK uvádí v ust. § 775, že se zákon o obchodních korporacích použije na práva a povinnosti vzniklé po nabytí účinnosti tohoto zákona, tj. 1.1.2014. ZOK dal všem obchodním korporacím možnost přistoupit k aplikaci ZOK jako celku dle ust. § 777 odst. 5 ZOK za použití ust. § 775 odst. 4 ZOK ve lhůtě dvou let od nabytí účinnosti ZOK. Takto přistoupit na novou platnou a účinnou právní úpravu bylo možné změnou společenské smlouvy. Je tedy zřejmé, že ne všechny obchodní korporace se musí řídit ustanoveními zakotvenými v ZOK, ale stále připadá v úvahu aplikace obchodního zákoníku.

Na obchodní korporace vzniklé dnem 1.1.2014 a následující se použije vždy ustanovení ZOK z toho důvodu, že zákon neumožňuje dispozitivní úpravu společenskou smlouvou. V případě určování výše vypořádacího podílu u obchodní korporace vzniklé před nabytím účinnosti ZOK, kdy obchodní korporace nepřistoupila na novou právní úpravu, se stále užije obchodního zákoníku, což znamená aplikaci ust. § 61 odst. 2 obchodního zákoníku. Obchodní korporace určí výši vypořádacího podílu z vlastního kapitálu společnosti zjištěného z mezitímní, řádné nebo mimořádně účetní závěrky, která musí být stanovena ke dni zániku účasti společníka ve společnosti. Ve společenské smlouvě může být dispozitivně ustanoveno, že výše vypořádacího podílu se určí na základě znaleckého posudku dle ust. § 59 odst. 3 obchodního zákoníku. Další dispozici má obchodní korporace s určením způsobu vyplacení podílu, buď ze zákona v penězích, nebo na základě jiného určení dle společenské smlouvy.

Ze zákona se výše vypořádacího podílu určí z účetní závěrky obchodní korporace, pokud není výslovně stanoveno ve společenské smlouvě, že se užije znaleckého posudku. Na určení výše vypořádacího podílu se použijí zásady plynoucí z judikatury obecných soudů, zejména ve smyslu poctivosti vypořádání a

⁷⁸ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4, str. 199

zamezení podstatných rozdílů v reálné hodnotě vypořádacího podílu a hodnotě plynoucí z účetní závěrky společnosti.

Z ust. § 61 odst. 3 obch.z. plyne tříměsíční doba splatnosti práva na vyplacení shora vypočteného vypořádacího podílu, která počíná běžet ode dne schválení účetní závěrky, případně ode dne doručení znaleckého posudku. Pokud nedojde ke schválení účetní závěrky společností, pak počíná lhůta pro vyplacení vypořádacího podílu běžet ode dne, kdy měla být účetní závěrka schválena.

2.2. Veřejná obchodní společnost

Veřejná obchodní společnost je typickým představitelem osobní společnosti. Nejedná se pouze o závěr odborné literatury, ale i zákonná, pozitivní úprava již v ust. § 1 odst. 2 ZOK uvádí, že se jedná o osobní společnost.⁷⁹ Z historického hlediska se jedná o jednu z nejstarších forem obchodních společností, jejíž původ lze dohledat již ve starověkém římském právu pod pojmem tzv. societas, která se zásadně odlišovala od dnešní v.o.s. absencí právní osobnosti. Základním aspektem je vázanost mezi společností a společníky, na základě jejichž osobním přínosu se odvíjela činnost, podnikání společnosti a zejména dosahování společností stanovených cílů zejména v rámci společného podnikání. Tento přínos společníku v rámci společnosti je jedním z rysů definujících osobní společnosti a zároveň odlišující prvek od společností kapitálových, ve kterých se společníci projevují zejména shromažďováním kapitálu a jeho další investicí, zhodnocováním.⁸⁰ Společníkem v.o.s. mohou být jak osoby fyzické, tak právnické a účelem jejího založení je správa vlastního majetku nebo podnikání.⁸¹

Úprava v.o.s. je zakotvena v ust. § 95 a následující ZOK, kde se v prvním odstavci projevuje další zásadní prvek osobních společností, a to zákonné ručení společníků za závazky společnosti. Zákonné ručení společníků je společné a nerozdílné (solidární) a v důsledku této skutečnosti má potenciální věřitel možnost volby, vůči kterému společníkovi bude svůj nárok uplatňovat a v jakém rozsahu,

⁷⁹ ŠVARC, Zbyněk a kol. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3. Dostupné také z: <https://www.levna-knihovna.cz/lib-book/70/918>. str. 152

ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 314

⁸¹ ŠVARC, Zbyněk a kol. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3. Dostupné také z: <https://www.levna-knihovna.cz/lib-book/70/918>. str. 152

resp. s možností domáhání se své pohledávky i vůči všem společníkům. Tento především vůči společníkům negativní institut má i svá pozitiva, zejména pro získávání důvěryhodnosti při uskutečňování svého podnikání a tedy možnou lepší nebo jednodušší obchodní spolupráci. Zpočátku byla tato forma obchodní korporace velmi oblíbená vzhledem k jednoduchosti jejího založení a absence povinnosti složení základního kapitálu, avšak osobní zákonné ručení společníků za závazky společnosti tuto oblibu značně oslabila.⁸²

Důsledkem shora uvedeného je, že počet v tuzemsku registrovaných osobních společností je v porovnání se společnostmi kapitálovými, zejména společnosti s ručením omezeným, mizivý.⁸³

Lze tedy shrnout, že veřejná obchodní společnost je definována zásadně třemi definičními znaky. Zaprvé veřejnou obchodní společnost tvoří společenství alespoň dvou solventních osob, zadruhé společníci se osobně účastní na činnostech veřejné obchodní společnosti, kdy se jedná zejména o podnikání nebo správu vlastního majetku veřejné obchodní společnosti viz ust. § 2 odst. 1 ZOK a třetí poslední definiční znak veřejné obchodní společnosti tvoří solidární ručení společníků za dluhy veřejné obchodní společnosti.⁸⁴

2.2.1. Vypořádací podíl z pohledu veřejné obchodní společnosti

Veřejná obchodní společnost nemá v ZOK speciální ustanovení o vypořádacím podílu, a proto je nutné použít vypořádací podíl v rámci v.o.s. obecnou právní úpravu dle ust. § 36 ZOK.⁸⁵

Z ust. § 111 odst. 2 ZOK vyplývá, že jakákoliv majetková hodnota, která byla vnesena společníkem do v.o.s., nemůže být po společnosti požadována společníkem zpět, ať už ve formě vyplacení podílu společníka nebo ve formě rozdělení jmění společnosti mezi společníky. Za situace, kdy dojde k ukončení

⁸² ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 314

⁸³ viz zpráva Českého statistického úřadu ze dne 26. dubna roku 2018: V tuzemsku působí necelých 900 tisíc podnikatelů | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/v-tuzemsku-pusobi-necelych-900-tisic-podnikatelu>

⁸⁴ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David a GRINC, Jan. Obchodní korporace: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným: základy soukromého práva. VII. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2017. xvi, 239 stran. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6., str. 2 až 4

⁸⁵ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 245,246,330,331

účasti společníka ve společnosti za jejího dalšího trvání, náleží společníkovi pouze právo na vypořádací podíl, a to dle ustanovení zákona v obecné části ZOK.⁸⁶

Společníkovi nebo jeho právnímu nástupci vzniká právo na vypořádací podíl při zániku jeho účasti za dalšího trvání společnosti jinak než převodem podílu nebo udělením příklepu v řízení o výkonu rozhodnutí.⁸⁷ Opět je nutné určení dne zániku účasti společníka ve společnosti, zejména pro určení jeho výše a také uvést důvody, které mohou zapříčinit zánik účasti společníka ve společnosti za jejího dalšího trvání. Další trvání společnosti může být ujednáno dohodou ostatních společníků o dalším trvání společnosti změnou společenské smlouvy nebo společenskou smlouvou, která by již takovou dohodu obsahovala. Definitivním vyloučením i takovéto dohody by bylo zrušení společnosti rozhodnutím soudu nebo pozbytím splnění požadavků dle ust. § 46 ZOK u všech společníků.⁸⁸

Důvody zániku účasti společníka ve společnosti, kdy může společníkovi vzniknout právo na vypořádací podíl, jsou následující.⁸⁹

Za prvé se jedná o právo společníka ze společnosti vystoupit změnou společenské smlouvy postupem dle ust. § 110 ZOK.

Za druhé výpověď společníkem dle ust. § 113 odst. 1 písm. a) ZOK, která musí být podána nejpozději do 6 měsíců před uplynutím účetního období, a to posledním dnem účetního období, lhůta je definována dispozitivně, může být upravena společenskou smlouvou.

Za třetí smrt společníka dle ust. § 113 odst. 1 písm. c) ZOK nebo zánik společníka právnické osoby dle ust. § 113 odst. 1 písm. d) ZOK.

Čtvrtou situaci uvádí ust. § 113 odst. 1 písm. e) ZOK, jako den nabytí právní moci rozhodnutí o prohlášení konkursu na majetek některého společníka nebo zamítnutím návrhu na zahájení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku nebo zrušením konkursu pro nedostačující majetek některého společníka - vzhledem

⁸⁶ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David a GRINC, Jan. Obchodní korporace: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným: základy soukromého práva. VII. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2017. xvi, 239 stran. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6. str. 21

⁸⁷ viz ust. § 36 odst. 1 ZOK

⁸⁸ dle ust. § 113 odst. 2 ZOK

⁸⁹ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 324 až 328

k nemožnosti zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka, viz ust. § 144 insolvenčního zákona, je tato možnost zániku členství již neaktuální.

Pátou možností zániku členství je dle ust. § 113 odst. 1 písm. f) ZOK den: „... *právní moci rozhodnutí o schválení oddlužení některého ze společníků*“.

Za šesté zákon pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením podílu některého společníka nebo nabytí právní moci exekučního příkazu k postižení podílu některého společníka, dle ust. § 113 odst. 1 písm. g) ZOK.

Za sedmé vyloučení společníka postupem dle ust. § 115 ZOK, které je zakotveno v ust. § 113 odst. 1 písm. i) ZOK.⁹⁰

Osmou situací, kdy účast společníka ve společnosti zaniká je definována dispozitivně v ust. § 113 odst. 1 písm. j) ZOK, kde je zakotveno oprávnění stanovit ve společenské smlouvě i jiné než zákonem stanovené důvody.

Je třeba doplnit, že pro vznik práva na vypořádací podíl společníkovi se vyžaduje další trvání společnosti, resp. se zánikem účasti společníka nesmí společnost zaniknout, což může být typické právě ve veřejné obchodní společnosti, a proto je třeba vykládat shora uvedené způsoby zániku účasti společníka ve společnosti v návaznosti na ust. § 113 odst. 2 ZOK.⁹¹

Vzhledem k tomu, že nemá veřejná obchodní společnost speciální úpravu v rámci institutu vypořádacího podílu, tak je třeba postupovat dle obecné úpravy zakotvené v ust. § 36 ZOK. Prvním nutným zjištěním je, zda společenská smlouva předmětné společnosti obsahuje vlastní úpravu týkající se vypořádacího podílu či nikoliv, protože taková úprava má přednost před úpravou zákonnou.

V případě, že není ve společenské smlouvě stanoveno jinak, určuje se výše vypořádacího podílu dle ust. § 36 odst. 2 ZOK, tedy z vlastního kapitálu společnosti, který se zjišťuje z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky společnosti, která musí být sestavena ke dni zániku účasti společníka ve společnosti, zejména z tohoto důvodu je stěžejní informací zjistit, k jakému dni zanikla

⁹⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 97

⁹¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 97

společníkova účast ve společnosti. Po zjištění kapitálu společnosti se určí konkrétní výše společníkovy vypořádacího podílu na základě poměru podílů společníků ve společnosti, vyplatí se zásadně v penězích bez zbytečného odkladu od doby, kdy byla nebo mohla být zjištěna jeho konkrétní výše. Jedná se opět o ustanovení, které může být upraveno speciálním ujednáním ve společenské smlouvě nebo dohodou mezi společností a společníkem, případně společníkem, kterému již účast ve společnosti zanikla či případně jeho právním nástupcem.⁹²

Stejně tak jako u s.r.o., tak u v.o.s. by se neměla podstatně lišit reálná hodnota kapitálu společnosti s hodnotou, která byla zjištěna vlastním kapitálem společnosti účetní závěrkou. V případě, že se liší podstatně, použije se pro výpočet vypořádacího podílu reálná hodnota kapitálu společnosti.⁹³

Vzhledem k povaze veřejné obchodní společnosti tak může být vlastní kapitál společnosti o nulové hodnotě, což znamená, že při výpočtu případného vypořádacího podílu vyjde také nulová hodnota, zejména dále s ohledem na dělbu veškerého zisku ve veřejné obchodní společnosti, který je zásadně v celé výši rozdělen mezi společníky a ani touto potenciální hodnotou společnost nedisponuje, viz dělba zisku a ztráty mezi společníky rovným dílem dle ust. § 112 ZOK. Společníkové právo na vypořádací podíl bude tedy buďto nulové hodnoty nebo v případě, že ve v.o.s. jsou ustanoveny vklady společníků, pak by společníkův vypořádací podíl tvořil právě tento vklad.⁹⁴

Situace, kdy je pro výpočet vypořádacího podílu užito ust. § 36 odst. 3 ZOK, tedy kdy se pro výpočet vypořádacího podílu použije reálné hodnoty majetku společnosti, se využívá nejčastěji odborného znalce, který vychází právě z hodnoty ocenění společnosti.

Stejně tak jako neobsahuje úprava veřejné obchodní společnosti speciální úpravu vypořádacího podílu, tak neobsahuje ani institut uvolněného podílu, jehož existence by měla vliv zejména na splatnost vypořádacího podílu, určování jeho výše apod. viz kapitola 2.1. této práce. Zákonná úprava uvolněného podílu ve veřejné obchodní společnosti je vyloučena již z jejího základního osobního

⁹² viz ust. § 36 odst. 4 ZOK

⁹³ viz ust. § 36 odst. 3 ZOK, dále také obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 3. 2007

⁹⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 273

principu, který se projevuje i po zániku účastníka společnosti, a to až za situace, kdy ze společenské smlouvy vyplývá, že se ve společnosti nebudou společníci podílet vkladem či nikoliv. Použití institutu uvolněného podílu vylučuje dále také zákonná úprava při zániku účasti společníka ve společnosti, která výslovně uvádí na základě této právní skutečnosti automatické zrušení společnosti, ledaže dojde ke změně společenské smlouvy zbývajícími společníky ve smyslu pokračování společnosti i nadále, po zániku účasti jednoho ze společníků. Jedná se o specifikum veřejné obchodní společnosti, které dotváří její osobní prvek a zejména vazbu společníků na společnost.

2.3. Komanditní společnost

Kořeny komanditní společnosti sahají stejně tak jako u v.o.s. až do římského práva v rámci institutu *pecunia traiecticia*, představující námořní zápůjčku, ze které se ve 12. století n. l. vyvinuly společnosti vznikající zejména v Itálii, nazývané se *commendy*, v rámci kterých již v této době docházelo k dělení společníků na osoby ručící neomezeně, tzv. *tractator* neboli jednatel a osoby ručící omezeně, tzv. *commendator*.⁹⁵

Komanditní společnost je definována zákonem jako společnost, v rámci níž alespoň jeden společník ručí za dluhy společnosti omezeně, který se nazývá komanditista a dále alespoň jeden společník, který ručí za dluhy společnosti neomezeně, tzv. komplementář. Vzhledem k povaze komanditní společnosti je nutné užít širokou škálu zákonných ustanovení. Zejména se jedná o speciální ustanovení o k.s. viz ust. § 118 až 131 ZOK, dále se přiměřeně použijí ustanovení o v.o.s. dle ust. § 119 ZOK, jedná se o ust. § 95 až 117 ZOK, dále u komanditistů se použijí přiměřeně ustanovení o převoditelnosti podílu dle ust. § 123 ZOK, tedy zejména ust. § 207 až 201 ZOK o převodu podílu a dále se u komanditistů dle ust. § 120 odst. 2 ZOK použijí ustanovení o vypořádacím podílu v s.r.o., to znamená použití ust. § 214 ZOK.⁹⁶

⁹⁵ DVOŘÁK, Tomáš. Komanditní společnost. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2004. xviii, 309 s. Právnícké osoby. ISBN 80-7357-027-0. str. 1, 2

⁹⁶ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David a GRINC, Jan. Obchodní korporace: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným: základy soukromého práva. VII. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2017. xvi, 239 stran. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6., str. 45

Pro komanditní společnost je specifické zejména to, že se rozlišují dva typy společníků. Komplementáři jsou společníci ručící neomezeně a solidárně za dluhy společnosti viz ust. § 95 odst. 1 ZOK za použití ust. § 119 ZOK, z čehož plyne, že na zákonné ručení komplementářů v k.s. se uplatní totéž, co u společníků v.o.s. Komanditista je naopak společník ručící omezeně, komanditista ručí za dluhy společnosti spolu se všemi společníky k.s. solidárně dle ust. § 122 ZOK, avšak pouze do výše svého nesplaceného vkladu podle stavu zápisu v obchodním rejstříku. Výjimku ve smyslu shora uvedeného ručení komanditisty tvoří ust. § 118 odst. 2 ZOK, dle kterého ručí komanditista za dluhy společnosti jako komplementář, pokud je jeho jméno obsaženo v obchodní firmě k.s. a dále dle ust. § 129 odst. 2 písm. c) ZOK, podle kterého ručí komanditista za dluhy společnosti solidárně do výše komanditní sumy, která se určuje společenskou smlouvou společnosti.⁹⁷

Co se týče důvodů zániku účasti společníka ve společnosti za jejího dalšího trvání, v rámci kterých vzniká společníkovi právo na vypořádací podíl, užití se ust. § 119 ZOK, které přiměřeně odkazuje na zákonnou úpravu ZOK o veřejné obchodní společnosti, viz výčet uvedený v kapitole 2.2.1. této práce, a dále za současného použití ust. § 127 ZOK, které uvádí důvody, jež nezpůsobují zrušení společnosti v souvislosti se zánikem účasti komanditisty ve společnosti podle druhého odstavce daného ustanovení. Jedná dle ust. § 127 odst. 1 písm. a): „*prohlášení konkursu na majetek komanditisty nebo zamítnutí návrhu na zahájení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku komanditisty anebo zrušení konkursu proto, že je komanditistův majetek zcela nepostačující*“, dle písm. b): „*schválení oddlužení komanditisty*“, dle písm. c): „*doručení vyrozumění o neúspěšné opakované dražbě v řízení o výkonu rozhodnutí nebo v exekuci nebo, není-li podíl komanditisty převoditelný, pravomocné nařízení výkonu rozhodnutí postižením podílu komanditisty, nebo právní moc exekučního příkazu k postižení podílu komanditisty po uplynutí lhůty uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle zvláštního právního předpisu a, byl-li v této lhůtě podán návrh na zastavení exekuce, právní moc rozhodnutí o tomto návrhu*“, dle písm. d): „*smrt nebo zánik komanditisty*“. Zvláštním způsobem zániku účasti komanditisty ve společnosti za jejího dalšího

⁹⁷ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 336 až 340

trvání je dle ust. § 123 ZOK převod jeho podílu, při kterém právo na vypořádací podíl společníkovi nevzniká.⁹⁸

2.3.1. Právo na vypořádací podíl pro komplementáře

Právo na vypořádací podíl pro komplementáře nemá žádnou zvláštní zákonnou úpravu, a proto se použije přímo ust. § 36, což znamená v zásadě shodná úprava aplikující se pro společníky veřejné obchodní společnosti s tím, že podíly komplementářů jsou, není-li stanoveno jinak ve společenské smlouvě, sobě rovné v souladu s ust. § 97 odst. 2 ZOK.

2.3.2. Právo na vypořádací podíl pro komanditistu

Podíly komanditistů, není-li ve společenské smlouvě stanoveno jinak, v zásadě odpovídají výši jejich vlastních vkladů. Jak již bylo shora uvedeno, na vypořádací podíl komanditistů v k.s. se použije ust. § 120 odst. 2 ZOK, které říká, že pro určení výše vypořádacího podílu komanditisty se použijí pravidla stanovená ZOK pro vypořádací podíl u s.r.o. V rámci společnosti s ručením omezeným je úzce pracováno s podílem uvolněným v souvislosti s podílem vypořádacím, zejména s ohledem na určení a vyplacení vypořádacího podílu.

Zakotvení ust. § 120 odst. 2 ZOK se zdá být zvláštní či nadbytečné zejména vzhledem k tomu, že odkazuje na ust. § 214 ZOK, které dále odkazuje na obecnou právní úpravu týkající se vypořádacího podílu v ust. § 36 ZOK. V rámci takové koncepce se tedy užije pro stanovení vypořádacího podílu zásadně ust. § 36 ZOK.⁹⁹

Další názor v zásadě shodný se shora uvedeným, ve smyslu nepoužití ustanovení týkajících se uvolněného podílu, dle kterého se určí výše vypořádacího podílu podle ust. § 214 odst. 1 ZOK a současně ust. § 36 odst. 2 ZOK ke dni zániku účasti komanditisty ve společnosti, z čehož plyne, že zákon nerozlišuje způsob

⁹⁸ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David a GRINC, Jan. Obchodní korporace: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným: základy soukromého práva. VII. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2017. xvi, 239 stran. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6., str. 75, 76

⁹⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 287

stanovení vypořadacího podílu komanditisty či komplementáře a použije se tak či onak obecné ustanovení § 36 ZOK.¹⁰⁰

Výklad a znění ust. § 120 odst. 2 ZOK je minimálně nejasné a nelze najisto říci, zda se týká pouze vypořadacího podílu nebo i uvolněného podílu. Zákon použití uvolněného podílu v rámci k.s. nevylučuje, avšak ani z něj přímo nevyplývá použití ustanovení týkajícího se uvolněného podílu a vzhledem k tomuto lze uvést, že za situace, kdy je společenskou smlouvou uvolnění podílu komanditisty možné, resp. pokud by společnost stanovila možnost vzniku a následné dispozice s uvolněným podílem, poté by bylo možné použití ust. § 213 a 214 ZOK nejen ve vztahu k vypořadacímu podílu, ale i k podílu uvolněnému.¹⁰¹

Vzhledem ke zvláštní úpravě ust. § 120 odst. 2 ZOK se zdá, že zákonodárce minimálně předpokládal použití i ostatních ustanovení, týkajících se uvolněného a vypořadacího podílu mimo ust. § 214 odst. 1 ZOK, jinak by postrádala zvláštní úprava smysl s ohledem na to, že by pouze odkazovala zpět na úpravu obecnou, avšak je nutná konkrétní úprava možného vzniku uvolněného podílu a s ním souvisejícího vypořadacího podílu společenskou smlouvou tak, aby bylo možné použít ustanovení zákona o podílu uvolněném, v případě absence takového ujednání dle mého názoru vznik uvolněného podílu není v k.s. možný a dojde k určení vypořadacího podílu podle obecné právní úpravy.

2.3.3. Určení vypořadacího podílu v komanditní společnosti

Právo na vypořadací podíl náleží v komanditní společnosti jak komplementářům, tak komanditistům. Určení vypořadacího podílu v ust. § 36 odst. 4 ZOK vychází z poměru podílu společníků ve společnosti, jehož určení je ztíženo právě koncepcí rozlišení společníků v k.s. a určení takového poměru mezi komplementáři a komanditisty navzájem.

Zřejmě tedy dojde k určení vypořadacích podílů z poměru všech společníků, a to bez rozlišování na společníky komplementáře s tím, že definice podílů pro

¹⁰⁰ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 341, 342

¹⁰¹ CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David a GRINC, Jan. Obchodní korporace: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným: základy soukromého práva. VII. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2017. xvi, 239 stran. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6., str. 63

komplementáře v ust. § 97 odst. 2 ZOK a podílů komanditistu v ust. § 120 odst. 1 ZOK je odlišná.¹⁰² Zákon bohužel blíže nekonstatuje, jakým způsobem se má dojít k určení podílů všech společníků v komanditní společnosti.

2.4. Akciová společnost

Akciová společnost představuje typickou formu kapitálové společnosti, jejíž kapitál je obligatorní a člení se na určitý počet akcií. V a.s. absentuje zákonné ručení akcionářů za dluhy společnosti. Podíl akcionáře na společnosti je představován jeho akciemi, které mohou mít formu cenného papíru na řad nebo na doručitele.¹⁰³

Právo na vypořádací podíl náleží každému akcionáři dle obecné úpravy za situace, kdy jeho účast ve společnosti zanikne za dalšího trvání společnosti jinak než převodem nebo přechodem podílu na právního nástupce bývalého akcionáře.

2.4.1. Vypořádací podíl v akciové společnosti

Vznik práva na vypořádací podíl v akciové společnosti nastává spíše zřídka, zejména s ohledem na to, že k zániku účasti akcionáře ve společnosti za jejího dalšího trvání jinak než převodem nebo přechodem může dojít zásadně pouze z důvodů, které nastávají bez projevu vůle akcionáře.

Právo na vypořádací podíl vzniká akcionáři za takto stanovených situací¹⁰⁴:

1. Povinný odkup společností akcií na jméno dle ust. § 272 odst. 3 ZOK, akcií dle ust. § 277 odst. 2 ZOK nebo účastnického cenného papíru dle ust. § 333 nebo 335 ZOK – při povinném odkupu je výše vypořádacího podílu rovna kupní ceně cenného papíru.
2. Nucený přechod všech ostatních účastnických cenných papíru na tzv. hlavního akcionáře, který je definován v ust. § 375 ZOK, za který náleží ostatním akcionářům přiměřené protiplnění, kdy vypořádací podíl je roven tomuto protiplnění dle ust. § 376 odst. 1 ZOK.

¹⁰² ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 287

¹⁰³ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 420, 424

¹⁰⁴ DVOŘÁK, Tomáš. Akciová společnost. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. lxii, 922 stran. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-961-8., str. 383

3. Vzetí akcií z oběhu (snížení základního kapitálu společnosti) na základě losování dle ust. § 527 a násl. ZOK, které se vyplácí za úplaty přiměřenou ceně těchto akcií dle ust. § 530 ZOK, kdy vypořádací podíl akcionáře je roven této úplatě.
4. Vzetí akcií z oběhu (snížení základního kapitálu společnosti) na základě veřejného návrhu smlouvy dle ust. § 532 a násl. ZOK, na základě kterého je vypořádací podíl roven výši kupní ceny dle ust. § 533 odst. 1 ZOK.
5. Snížení základního kapitálu upuštěním od vydání akcií dle ust. § 536 ZOK, kdy vlastníkově zatímního listu náleží vypořádací podíl odpovídající splacené části emisního sníženého o pohledávky společnosti vůči takovému vlastníkově.
6. Nepředložení listinného účastnického cenného papíru, po prohlášení jeho neplatnosti, společností jeho vlastníkem, kdy vypořádací podíl odpovídá majetkovému vypořádání mezi společností a již bývalým vlastníkem listinného účastnického cenného papíru.

Zákon v souvislosti s akciovou společností, v hlavě IV ZOK, nikde nezmiňuje právo na vypořádací podíl společníka a.s., což vede k závěru použití obecného ustanovení § 36 ZOK. Doktrína se právem akcionáře na vypořádání také častokrát nezabývá, dokonce nebývá právo na vypořádání v a.s. ani zmíněno mezi majetkovými právy společníků.¹⁰⁵

Shora uvedený taxativní výčet však nepochybně popisuje situace, v rámci kterých zaniká účast ve společnosti za jejího trvání jinak než převodem nebo přechodem podílu, což znamená vznik práva na vypořádání společníka, a v rámci takto stanovených případů se jedná o speciální zákonnou úpravu, která dále konkretizuje nejen vznik, ale i stanovení výše vypořádacího podílu ve vztahu ke konkrétnímu zániku účasti společníka ve společnosti.

K vyplacení vypořádacího podílu je v zásadě povinna přímo společnost. Osobou povinnou k vyplacení vypořádacího podílu odlišnou od společnosti, může být tzv. hlavní akcionář v rámci nuceného přechodu, viz bod 2. shora uvedeného výčtu, kdy je hlavní akcionář povinen předat peněžní prostředky za účelem

¹⁰⁵ kupř. ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1. nebo ŠVARC, Zbyněk a kol. Základy obchodního práva po rekodifikaci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3. Dostupné také z: <https://www.levna-knihovna.cz/lib-book/70/918>

vyplacení vypořádacího podílu, přiměřeného protiplnění v penězích, osobě pověřené dle ust. § 378 ZOK, která následně výplatu provádí.

Osobou oprávněnou k vyplacení vypořádacího podílu je obecně vzato bývalý akcionář, případně jeho právní nástupce. Výjimku činí situace, kdy je na majetek akcionáře prohlášen konkurs nebo jsou-li cenné papíry akcionáře postiženy exekucí či výkonem rozhodnutí, obdobně viz kapitola 2.1.7. této práce. V případě, že dojde k úplnému uspokojení pohledávek věřitelů vůči akcionáři a současně ze zpeněžených cenných papírů zbude určitá částka, bude tato vyplacena akcionáři jako vypořádací podíl.¹⁰⁶

2.5. Evropská společnost

Evropská společnost představuje nadnárodní formu akciové společnosti zakotvené v rámci norem EU. Základním právním předpisem je nařízení Rady ES č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti, dále zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů, za subsidiární aplikace národního práva, zejména zákona o obchodních korporacích.¹⁰⁷

Ve vztahu k vypořádacímu podílu není zakotvena žádná speciální úprava, a proto se aplikuje právo národní, zejména tedy obecná ustanovení zákona o obchodních korporacích.

2.6. Evropské hospodářské zájmové sdružení

Evropské hospodářské zájmové sdružení je první formou nadnárodní korporace upravené v rámci EU. Základním právním pramenem je nařízení Rady EHS č. 2137/85, o vytvoření evropského zájmového sdružení a dále zákonem č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení, ve znění pozdějších předpisů. Subsidiárním pramenem pro evropské hospodářské zájmové sdružení je

¹⁰⁶ DVOŘÁK, Tomáš. Akciová společnost. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. lxii, 922 stran. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-961-8., str. 383, 384

¹⁰⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Základy obchodního práva: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2019. 475 stran. Student. ISBN 978-80-7502-314-8. str. 380

zákon o obchodních korporacích v ustanoveních týkajících se veřejné obchodní společnosti.¹⁰⁸

Vypořádacímu podílu se věnuje blíže čl. 33 shora uvedeného nařízení, které uvádí, že za situace, kdy dojde k zániku členství společníka jinak než převodem, určí se výše vypořádacího podílu na základě majetku sdružení ke dni, kdy došlo k zániku účasti člena v sdružení, a současně je zakázáno stanovení práva na vypořádání paušálně dopředu.

2.7. Družstvo

Družstvo je obchodní korporace odlišná od společností, které se začalo rozvíjet v druhé polovině 19. století. Družstvo bylo již od počátku charakterizováno tzv. družstevní demokracií, spočívající zejména v demokratickém rozhodování o záležitostech družstva, otevřenosti členství, politickou a náboženskou neutralitou apod.¹⁰⁹

Zákon uvádí, že družstvem se rozumí jak družstvo, tak evropská družstevní společnost v ust. § 1 odst. 3 ZOK a dále definuje zákon družstvo v ust. § 552 ZOK, jako společenství neuzavřeného počtu osob, založené za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně založené za účelem podnikání. Minimální zákonem stanovený počet členů jsou tři.

Zákon o obchodních korporacích zakotvuje speciální formu družstva ve smyslu družstva bytového a družstva sociálního, které jsou rozlišovány zejména předmětem jejich činnosti a dále zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění pozdějších předpisů, zakotvuje družstevní záložny.¹¹⁰

¹⁰⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Základy obchodního práva: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2019. 475 stran. Student. ISBN 978-80-7502-314-8. str. 386

¹⁰⁹ ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1., str. 468

¹¹⁰ ŠVARC, Zbyněk a kol. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3. Dostupné také z: <https://www.levna-knihovna.cz/lib-book/70/918>. str. 238

2.7.1. Vypořádací podíl v družstvu

Co se týče vzniku práva na vypořádací podíl člena družstva, užije se obecné právní úpravy v ust. § 36 odst. 1 ZOK a vznik práva na vypořádací podíl se pojí s následujícími způsoby zániku účasti člena družstva¹¹¹:

1. Dohoda dle ust. § 610 písm. a) ZOK – členství zaniká dnem účinnosti dohody (jejím uzavřením), nebo ke dni v dohodě určenému.
2. Vystoupení člena družstva dle ust. § 610 písm. b) ZOK – členství zaniká v době určené stanovami, není-li stanoveno ve stanovách tak dnem uvedeným v oznámení o vystoupení, nejdéle do 1 roku ode dne učinění oznámení o vystoupení viz ust. § 612 odst. 2 ZOK.
3. Vyloučení člena družstva dle ust. § 610 písm. c) ZOK – v souvislosti s vyloučením členství zaniká až marným uplynutím lhůty pro podání námitek nebo dnem, kdy bylo vylučované osobě doručeno rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek, viz ust. § 619 ZOK a současně má člen právo na soudní přezkum rozhodnutí o jeho vyloučení z družstva, kdy do uplynutí lhůty k uplatnění takového návrhu, případně do pravomocného rozhodnutí soudu o takovém návrhu, nemůže družstvo uplatňovat vůči členovi žádné důsledky ze zániku jeho členství v souladu s ust. § 620.
4. Smrt člena družstva dle ust. § 610 písm. f) ZOK- členství zaniká ke dni úmrtí člena družstva.
5. Zánik právnické osoby, která je členem družstva dle ust. § 610 písm. g) ZOK – členství zaniká ke dni zániku právnické osoby.
6. Prohlášení konkursu na majetek člena družstva dle ust. § 610 písm. h) ZOK – členství zaniká okamžikem zveřejnění rozhodnutí o prohlášení konkursu v insolvenčním rejstříku.
7. Zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku člena družstva dle ust. § 610 písm. i) ZOK – vzhledem k nemožnosti zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka viz ust. § 144 insolvenčního zákona, je tato možnost zániku členství neaktuální.
8. Doručení vyrozumění o neúspěšné opakované dražbě v řízení o výkonu rozhodnutí nebo v exekuci nebo, nejsou-li členská práva a povinnosti převoditelné,

¹¹¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 97

pravomocným nařízením výkonu rozhodnutí postižením členských práv a povinností, nebo právní mocí exekučního příkazu k postižení členských práv a povinností po uplynutí lhůty uvedené ve výzvě ke splnění vymáhané povinnosti podle zvláštního právního předpisu a byl-li v této lhůtě podán návrh na zastavení exekuce, po právní moci rozhodnutí o tomto návrhu, viz ust. § 610 písm- j) ZOK – členství zaniká dnem doručení vyrozumění o neúspěšně opakované dražbě družstvu, právní mocí nařízení výkonu rozhodnutí postižením družstevního podílu nebo právní mocí exekučního příkazu k postižení družstevního podílu.

9. Zánik pracovního poměru podle ust. § 579 odst. 2 ZOK, není-li ve stanovách určeno jinak, dle ust. § 610 písm. k) ZOK – členství zaniká zánikem pracovního poměru člena k družstvu.¹¹²

Shora uvedený výčet je taxativní, tedy úplný a zahrnuje všechny možnosti zániku účasti člena družstva v družstvu, za kterých vzniká členovi družstva právo na vypořádací podíl.

Obecnou právní úpravu vypořádacího podílu doplňuje ust. § 623 a násled. ZOK, týkající se zejména výpočtu vypořádacího podílu a splatností. Stejně tak, jako obecná právní úprava je i speciální právní úprava dispozitivní viz ust. § 625 ZOK a současně lze uvést, že i na tuto speciální právní úpravu se uplatní, nehledě na možnost dispozice, zásada spravedlivého vypořádání zakotvená v ust. § 36 odst. 3 ZOK. Způsob určení vypořádacího podílu není obligatorní náležitostí stanov družstva¹¹³, resp. stanovy se vypořádacímu podílu věnovat vůbec nemusí, na druhou stranu stanovy nemohou nárok na vypořádací podíl člena družstva vyloučit ani odeprít.¹¹⁴

V souladu s ust. § 623 ZOK se v rámci družstva určí vypořádací podíl podle podílu člena družstva na základním kapitálu družstva, tedy poměrem vkladové povinnosti člena družstva vůči souhrnu vkladové povinnosti všech členů družstva. Shora uvedený podíl člena družstva se určí částkou představující splněnou vkladovou povinností člena družstva vydělenou částkou představující souhrn

¹¹² ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 952 až 955

¹¹³ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 968

¹¹⁴ ŠVARC, Zbyněk a kol. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3. Dostupné také z: <https://www.levna-knihovna.cz/lib-book/70/918>. str. 243

vkladové povinnosti všech členů družstva, která se zjišťuje k poslednímu dni účetního období, v němž zanikla účast člena družstva.¹¹⁵ Dalším krokem pro výpočet konkrétního vypořádacího podílu je vynásobení shora zjištěného podílu výší vlastního kapitálu družstva, který se poníží o rezervní fond, zjištěný k poslednímu dni účetního období, v němž zanikla účast člena družstva. Rezervní fond se odečítá od vlastního kapitálu družstva jen, je-li zřízen v takovém rozsahu, ve kterém jej nelze rozdělit mezi členy družstva.¹¹⁶

Výjimku ze shora uvedeného činí ust. § 623 odst. 2 ZOK v poslední větě, kdy pokud dojde k zániku členství do 30. června daného účetního období, pak se určí vypořádací podíl dle základního kapitálu družstva zjištěného k poslednímu dni předcházejícího účetního období, pokud by takto zjištěný vypořádací podíl byl vyšší. Shora uvedené ustanovení ve své podstatě chrání bývalého člena družstva, resp. jeho právo na vypořádací podíl, před nehospodárnou činností družstva, která by mohla mít za důsledek snížení výše vypořádacího podílu již bývalého člena družstva.

Splatnost vypořádacího podílu dle ust. § 624 ZOK je stanovena uplynutím 3 měsíců ode dne, kdy měla nebo mohla být zjištěna výše vypořádacího podílu podle shora uvedeného postupu, viz ust. § 623 ZOK. Lhůta pro vyplacení vypořádacího podílu může být stanovena od zákonné právní úpravy odlišně dle ust. § 625 ZOK s tím, že taková lhůta nesmí být delší než 2 roky ode dne zániku členství v družstvu.

2.7.2. Vypořádací podíl v bytovém družstvu

Bytovému družstvu je věnována v souvislosti s určením a splatností vypořádacího podílu speciální úprava v ust. § 748 a 749 ZOK. Tato úprava je podstatně jednodušší, kdy způsob výpočtu vypořádacího podílu může být obsažen ve stanovách s tím, že nesmí být nižší než představující rozsah splněné vkladové povinnosti člena družstva. Pokud stanovy neobsahují vlastní způsob výpočtu vypořádacího podílu, je vypořádací podíl roven výši splněného členského vkladu.

¹¹⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Základy obchodního práva: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2019. 475 stran. Student. ISBN 978-80-7502-314-8. str. 355

¹¹⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 968

Dalším specifíkem je splatnost vypořádacího podílu dle ust. § 749 ZOK. Za situace, kdy bývalý člen bytového družstva byl nájemcem družstevního bytu a nedošlo k jeho vyklizení, nabývá vypořádací podíl splatnosti uplynutím 3 měsíců ode dne vyklizení předmětného družstevního bytu nebo uplynutím 3 měsíců ode dne, kdy byla nebo mohla být zjištěna výše vypořádacího podílu v souladu s ust. § 623 ZOK s tím, že se užije toho dne, který nastane později. Pokud člen bytového družstva není nájemcem družstevního bytu, dojde ke splatnosti vypořádacího podílu uplynutím 3 měsíců ode dne, kdy byla nebo mohla být zjištěna výše vypořádacího podílu v souladu s ust. § 623 ZOK.¹¹⁷

2.7.3. Vypořádací podíl v sociálním družstvu

Vzhledem k tomu, že v sociálním družstvu je převod či přechod družstevního podílu zakázán dle ust. § 763 odst. 2 ZOK, pak vzniká členovi sociálního družstva právo na vypořádací podíl vždy.

Stejně tak jako bytové družstvo i sociální družstvo má vlastní speciální úpravu ve vztahu k vypořádacímu podílu týkající se jeho výše a splatnosti. V souladu s ustanovením § 767 ZOK je výše vypořádacího podílu rovna splněné vkladové povinnosti člena sociálního družstva. Jestliže nedosáhne výše vlastního kapitálu sociálního družstva jeho základního kapitálu, dojde k poměrnému snížení vypořádacího podílu člena sociálního družstva.

Splatnost vypořádacího podílu v sociálním družstvu je stanovena v ust. § 768 ZOK, kdy je družstvo povinno vyplatit vypořádací podíl ve lhůtě 1 roku ode dne zániku členství v sociálním družstvu, není-li ve stanovách určena kratší lhůta.

2.7.4. Vypořádací podíl v družstevních záložnách

Družstevní záložny jsou předmětem speciální úpravy zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, v rámci které je určen i způsob určení výše a splatnosti vypořádacího podílu s tím, že se subsidiárně použije zákona o obchodních korporacích.¹¹⁸ Konkrétně v ust. § 4c odst. 1 zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění

¹¹⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 1092

¹¹⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 378

zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen jako „ZSÚD“) je stanoveno, jakým způsobem se určuje výše vypořádacího podílu, který je obdobný úpravě v ust. § 623 ZOK s tím, že pro určení výše vypořádacího podílu je rozhodný stav vlastního kapitálu družstevní záložny po odečtení rizikového fondu a rezervního fondu podle účetní závěrky stanovené k roku, kdy došlo k zániku členství. Splatnost vypořádacího podílu je stanovena ve lhůtě 3 měsíců ode dne schválení řádné účetní závěrky za období, v němž došlo k zániku členství, viz ust. § 4c odst. 2 ZSÚD.

2.7.5. Vypořádací podíl v evropské družstevní společnosti

Evropská družstevní společnost, ve zkratce SCE, představuje nadnárodní formu družstva, která má za úkol dále rozvíjet nadnárodní spolupráci. Základní úprava je obsažena v nařízení Rady ES č. 1435/2003 o statutu Evropské družstevní společnosti a dále v otázkách neupravených tímto nařízením se použije zákon č. 307/2006 Sb., o evropské družstevní společnosti, ve znění pozdějších předpisů. Ke shora uvedeným právním předpisům se dále subsidiárně použije národní právní úprava o družstvech v ZOK.¹¹⁹

Právo na vypořádací podíl je upraveno ve shora uvedeném nařízení Rady ES v čl. 16, jako finanční nárok člena v případě jeho vystoupení či vyloučení. Výše vypořádacího podílu se určí podle podílu bývalého člena po poměrném snížení případných ztrát proti základnímu kapitálu. Lhůta k vyplacení vypořádacího podílu se určí stanovami, kdy tato lhůta nesmí přesahovat 3 roky, a současně není SCE povinna k výplatě vypořádacího podílu dříve, než uplynutím 6 měsíců od schválení účetní závěrky sestavené k zániku členství.¹²⁰

¹¹⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 393

¹²⁰ DVOŘÁK, Tomáš. Družstevní právo. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. xxiv, 390 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-551-8., str. 302

3. Způsoby stanovení hodnoty a formy výplaty vypořadacího podílu

3.1. Stanovení vypořadacího podílu

Stanovení vypořadacího podílu se rozlišuje zejména s ohledem na formu obchodní korporace, v rámci níž vzniká bývalému členovi právo na vypořadací podíl. Základní úpravou pro stanovení vypořadacího podílu je ust. § 36 odst. 2 až 4 ZOK, která je dále doplněna vlastní speciální úpravou ve vztahu ke konkrétním formám obchodních korporací, která buďto na obecnou úpravu odkazuje nebo používá vlastní výpočet.¹²¹

3.1.1. Stanovení vypořadacího podílu podle účetní závěrky obchodní korporace

Pojem účetní závěrka je definován v ust. § 18 až 23 zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ÚčZ“), jedná se o dokument obsahující účetní výkazy o hospodaření obchodní korporace, zákonnými náležitostmi jsou zejména rozvaha, výkaz zisků a ztrát a příloha s doplňujícími informacemi. Dělí se na mezitímní, řádnou a mimořádnou, kdy mezitímní účetní závěrka se sestavuje tehdy, kdy to vyžaduje jiný právní předpis, např. ZOK. Účetní závěrky jsou sestavovány k rozvahovému dni dle ust. § 19 ÚčZ, tj. ke dni, kdy se uzavírají účetní knihy. Řádná účetní závěrka se sestavuje k poslednímu dni účetního období a v ostatních případech se sestavuje závěrka mimořádná.¹²²

Při určení vypořadacího podílu se v zásadě užije dispozitivní úpravy stanovené ve společenské smlouvě. Pokud taková úprava chybí, postupuje se podle zákonné úpravy v ust. § 36 odst. 2 ZOK, kdy se výše vypořadacího podílu určí na základě výše vlastního kapitálu obchodní korporace, který se zjistí z mezitímní, řádné nebo mimořádné účetní závěrky sestavené ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci.

¹²¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 213

¹²² Bulletin Komory certifikovaných účetních: legislativa - komentáře - informace. Praha: Komora certifikovaných účetních, [2004]- . ISSN 2336-3576., str. 3,4

Výše vlastního kapitálu obchodní korporace zjištěná z účetní závěrky se následně upraví v souladu s ust. § 36 odst 4 ZOK a určí se výše vypořadacího podílu podle poměru společníků v rámci obchodní korporace, což znamená, že výše vlastního kapitálu se následně vynásobí poměrem podílu společníka vůči základnímu kapitálu obchodní korporace a výsledná částka představuje výši vypořadacího podílu.¹²³

Shora uvedený výpočet se užije pouze za situace, kdy není zákonem upraven speciální postup pro konkrétní obchodní korporaci, případně neurčuje-li společenská smlouva nebo dohoda mezi obchodní korporací a společníkem, společníkem jehož účast již zanikla nebo jeho právním nástupcem jinak, kdy takovou dispozici výslovně umožňuje ust. § 36 odst. 2 a § 36 odst. 4 ZOK. Výjimkou by byla situace, ve které by se podstatně lišila hodnota vlastního kapitálu obchodní korporace zjištěné z její účetní závěrky oproti reálné hodnotě majetku obchodní korporace, čímž by došlo k nepoctivosti vypořádání chráněné jak zákonem v ust. § 36 odst. 3 ZOK, tak judikaturou. Není rozhodující, zda by takové vypořádání zvýhodňovalo obchodní korporaci nebo společníka, ale skutečnost, že se zjištěné hodnoty podstatně liší a v důsledku toho by nebylo vypořádání poctivé.

3.1.2. Stanovení výše vypořadacího podílu z reálné hodnoty majetku obchodní korporace

Pokud by se podstatně lišila reálná hodnota majetku obchodní korporace od ocenění obchodní korporace plynoucí z účetní závěrky, bude se při určování výše vypořadacího podílu vycházet z reálné hodnoty majetku obchodní korporace, od které se odečtou výše dluhů vykázané v mezitímní, řádné či mimořádné účetní závěrce. Tento postup je definován v ust. § 36 odst. 3 ZOK a současně umožňuje obchodní korporaci ve svých stanovách určit jiný vhodný způsob pro určení vypořadacího podílu.¹²⁴

¹²³ Např. výše vlastního kapitálu spol. A byla určena z mezitímní účetní závěrky na částku 4.950.000,- Kč, podíl společníka, jehož účast zanikla, je stanoven na 1/3, hrubá výše vypořadacího podílu tak činí třetinu z vlastního kapitálu společnosti, po odečtení 15% srážkové daně a případných pohledávek společníka vůči společnosti vyjde čistá hodnota vypořadacího podílu k vyplacení, viz PILAŘOVÁ, Ivana. Vypořadací podíl při ukončení společníka ve společnosti. Účetnictví v praxi. 2018, roč. 22, č. 10, ISSN 1211-7307. str. 8

¹²⁴ Obchodněprávní revue: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů, č. 7-8. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 9771803655001. str. 202

Dalším krokem ke konkrétnímu určení vypořádacího podílu je, stejně tak jako u předchozího výpočtu dle účetní závěrky, vynásobení zjištěné reálné hodnoty majetku obchodní korporace, ponížené o dluhy, poměrem podílu společníka k základnímu kapitálu obchodní korporace.

3.1.3. Zásada poctivosti vypořádání

Za účelem dosažení poctivosti vypořádání mezi obchodní korporací a společníkem, jehož účast zanikla, je zakotven shora uvedený způsob určení výše vypořádacího podílu podle ust. § 36 odst. 3 ZOK. Problematikou poctivosti vypořádání se zabývala judikatura zejména NS ČR, nýbrž ve vztahu k právní úpravě vypořádacího podílu v obchodním zákoníku, avšak závěry z těchto rozhodnutí plynoucí jsou dle mého názoru aplikovatelné i na současnou právní úpravu zejména s ohledem na to, že v ust. § 61 odst. 2 obchodního zákoníku je zákonný způsob určení výše vypořádacího podílu stanoven na základě účetní závěrky obchodní korporace nebo může být společenskou smlouvou obchodní korporace stanoveno, že se určí výše vypořádacího podílu podle zjištěného čistého obchodního majetku obchodní korporace na základě znaleckého posudku, kdy úprava ve společenské smlouvě má přednost před zákonnou úpravou, což znamená, že předchozí úprava je v zásadě totožná mimo širší smluvní volnost v rámci ust. § 36 odst. 2 ZOK a ust. § 36 odst. 4 ZOK, kde je dána možnost dispozice s předmětem vypořádání společenskou smlouvou či dohodou mezi obchodní korporací a společníkem.¹²⁵ Judikatura v této věci vznikala zejména s ohledem na to, že obdobné ustanovení § 36 odst. 3 ZOK obchodní zákoník neobsahuje.

Zákon uvádí použití odlišného výpočtu v případě, že se podstatně liší reálná hodnota majetku společnosti od jeho ocenění v účetnictví. Definice pojmu reálné hodnoty je předmětem ust. § 27 odst. 2 ÚčZ, kde je stanovena následovně jako¹²⁶:

- a) tržní hodnota
- b) hodnota vyplývající z obecně uznávaných oceňovacích modelů a technik, pokud tyto oceňovací modely a techniky zajišťují přijatelný odhad tržní hodnoty

¹²⁵ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 1003-1902 s. ISBN 978-80-7380-451-0. str. 245

¹²⁶ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 96

c) ocenění kvalifikovaným odhadem nebo posudkem znalce, není-li tržní hodnota k dispozici nebo tato nedostatečně představuje reálnou hodnotu; metody ocenění použité při kvalifikovaném odhadu nebo posudku znalce musí zajistit přiměřené přiblížení se k tržní hodnotě,

d) ocenění stanovené podle zvláštních právních předpisů, nelze-li postupovat podle písmen a) až c).

Odhad reálné hodnoty majetku obchodní korporace se provede vždy, navrhne-li tak osoba oprávněná k vyplacení vypořádacího podílu¹²⁷

Reálná hodnota majetku obchodní korporace se určí z veškerého majetku obchodní korporace snížené o reálnou hodnotu pasiv zjištěné z účetnictví obchodní korporace. Pro určení reálné hodnoty majetku obchodní korporace je nutné věrohodné účetnictví obchodní korporace.¹²⁸

Otázkou je, jak vysoká musí být odchylka mezi reálnou hodnotou majetku společnosti od jeho ocenění v účetnictví, resp. co znamená podstatně se lišit, na kterou zákon ani komentář k ZOK výslovně neodpovídá, zřejmě tak půjde o individuální určení v rámci daného případu.¹²⁹

Poctivostí vypořádání se věnoval NS ČR např. v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.7.2011, sp.zn. 29 Cdo 752/2011, které vychází zejména z ustanovení § 265 obchodního zákoníku, dle kterého i ve smyslu vypořádání mezi obchodní korporací a společníky je nutno dostát zásad poctivého obchodního styku a je nezbytné, aby určená výše vypořádacího podílu poměrně odpovídala reálné hodnotě majetku obchodní korporace připadající na podíl bývalého společníka. Ke stejnému závěru došel NS ČR aplikací ust. § 1 odst. 2 obchodního zákoníku v rámci aplikace zásady proporcionality, kterou je nutno užít na otázky, jenž nejsou zákonem výslovně řešeny. S ohledem na shora uvedené došel NS ČR k závěru, že je nutné při určení vypořádacího podílu společníka přihlídnout ke skutečnosti, že zjištěná hodnota obchodního jmění obchodní korporace z účetní závěrky je

¹²⁷ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 96

¹²⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 1003-1902 s. ISBN 978-80-7380-451-0. str. 249

¹²⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4. str. 96

v hrubém nepoměru k jeho skutečné, reálné hodnotě. Současně z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR plyne, že se zásada poctivosti použije vždy bez ohledu na aktuální znění zákona.¹³⁰

Výše uvedené závěry jsou dále doplněny v usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.4.2013, sp.zn. 29 Cdo 3610/2013. V tomto usnesení jsou potvrzeny závěry předchozího rozhodnutí a současně NS ČR uvádí, že kritériem poctivosti vypořádání se soudy jsou povinny zabývat obecně vždy, kdy se při určení vypořadacího podílu vychází z účetní závěrky obchodní korporace. Z toho vyplývá, že povinnost poctivého vypořádání se uplatní jak při určování výše vypořadacího podílu dle zákonné právní úpravy, tak při převzetí zákonné úpravy do společenské smlouvy obchodní korporace.¹³¹

Mám za to, že dle shora uvedeného je nutné při určování výše vypořadacího podílu na základě účetní závěrky obchodní korporace vycházet z ust. § 36 odst. 3 ZOK a současně aplikovat závěry dovozené Nejvyšším soudem ČR, které se vzájemně doplňují.

3.1.4. Stanovení vypořadacího podílu dohodou

Zákon výslovně umožňuje uzavřít dohodu mezi obchodní korporací a společníkem, společníkem jehož účast již zanikla nebo jeho právním nástupcem, upravující jiný než zákonný způsob určení vypořadacího podílu. Takovou dohodou stojící mimo ujednání společenské smlouvy se již zabýval Nejvyšší soud ČR a uvádí, že v určitých případech je taková dohoda dokonce vhodnější, resp. že změna společenské smlouvy či stanov se v tomto smyslu nehodí, ale pouze v případech řešení konkrétní věci, nikoliv ujednání v obecném režimu.¹³²

¹³⁰ DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9., str. 227, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.7.2011, sp.zn. 29 Cdo 752/2011

¹³¹ DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9. str. 228, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2013, sp.zn. 29 Cdo 3610/2013

¹³² DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9. str. 228, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp.zn. 29 Cdo 2254/2007

3.2. Forma výplaty vypořádacího podílu

3.2.1. Způsob výplaty vypořádacího podílu

Zákon uvádí, že se vypořádací podíl vyplácí v penězích v ust. § 36 odst. 4 ZOK. Zákon v tomtéž ustanovení zakotvuje dispozitivní možnost vlastní úpravy v obchodní korporaci společenskou smlouvou nebo dohodou mezi obchodní korporací a společníkem, společníkem jehož účast zanikla nebo jeho právním nástupcem za účelem stanovení způsobu či formy vyplacení vypořádacího podílu. Jiným způsobem vyplacení vypořádacího podílu je nejčastěji vyplacení nemovitostí. Společenská smlouva by měla být koncipována tak, aby nebylo předem určeno, jaké konkrétní plnění osoba s právem na vypořádání obdrží.¹³³ Ujednáním společenské smlouvy by mělo být dále určení vypořádání v případě rozdílu výše vyplacené hodnoty a faktické výše práva na vypořádací podíl, a to ať už obdrží osoba s právem na vypořádací podíl vyšší či nižší hodnotu.

3.2.1.1. Výplata vypořádacího podílu formou splátkového kalendáře

Vyplacení vypořádacího podílu bývalému společníkovi může pro obchodní korporaci být až likvidační, a to zejména u menších obchodních korporací. Zákon o možnosti vyplacení vypořádacího podílu formou splátkového kalendáře mlčí. Splátkový kalendář je tedy možno ujednat pouze dohodou mezi obchodní korporací a společníkem, případně stanovit tak společenskou smlouvou. Základním kritériem takového ujednání bude zejména délka splácení v souvislosti s dodržením dobrých mravů.

Otázkou přípustnosti ujednání o splátkovém kalendáři se zabývala judikatura, např. Vrchní soud v Praze stanovil, že společenská smlouva, stanovy, družstva jsou smlouvou svého druhu, a proto musí vyhovovat obecným náležitostem právních úkonů, zejména být v souladu s dobrými mravy. Vrchní soud v Praze dále stanovil, že ujednání splátkového kalendáře po dobu 20 let, kdy bude hrazena každý rok jedna splátka stejné výše, je považováno za odporující dobrým mravům. Ke vztahu požadavku souladu společenské smlouvy obchodní korporace s dobrými mravy uvádí, že určení výše jednotlivých splátek a jejich délka musí být koncipována tak, aby celkové vyplacení vypořádacího podílu splnilo svou funkci,

¹³³ DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4. str. 198

ve smyslu vyplacení určité částky bývalému členovi tak, aby ji mohl dále využít. Shora uvedené by nebylo splněno zejména s ohledem na inflaci, v rámci níž by mohlo dojít a zřejmě by i došlo k až 100% znehodnocení poslední splátky v daném případě a dále s ohledem na věk osoby, kdy by se bývalý společník za určitých situací nemusel dožít vyplacení vypořadacího podílu v celém rozsahu. Vyplacení vypořadacího podílu formou splátkového kalendáře není explicitně zakázáno, resp. ujednání o takových splátkách je možné za předpokladu souladu s dobrými mravy.¹³⁴

3.2.2. Lhůta k vyplacení vypořadacího podílu

Zákon uvádí povinnost k vyplacení vypořadacího podílu bez zbytečného odkladu poté, co je nebo mohla být zjištěna výše vypořadacího podílu podle postupu zakotveného v ust. § 36 odst. 2 a 3 ZOK. Jedná se o obecnou právní úpravu s tím, že některé obchodní korporace mají v souvislosti s lhůtou k vyplacení vypořadacího podílu vlastní právní úpravu, viz s.r.o. v ust. § 213 odst. 2, § 214 odst. 1 ZOK, družstvo v ust. § 624 a 625 ZOK, kdy tato ustanovení jsou kogentní a nelze se od nich odchýlit ujednáním obchodní korporace ať už v rámci společenské smlouvy nebo dohody. Stejným způsobem jako dle kapitoly 3.2.1. této práce, při stanovení způsobu vyplacení vypořadacího podílu, má obchodní korporace také možnost určit jinou lhůtu k vyplacení vypořadacího podílu dle ust. § 36 odst. 4 ZOK. Možnosti obchodní korporace k určení lhůty pro vyplacení vypořadacího podílu nejsou bezmezné, a to zejména s ohledem na ust. § 1 odst. 2 občanského zákoníku, protože pokud by byla lhůta nepřiměřeně dlouhá, mohlo by takové ujednání odporovat dobrým mravům.

Ustanovení společenské smlouvy ve vztahu k určení lhůty k vypořádání, které již je považováno jako odporující dobrým mravům, určil Nejvyšší soud ČR rozsudkem, ze dne 4.4.2000, sp.zn. 29 Cdo 1633/99, kde uvádí, že 10 letá lhůta pro splatnost k vypořadacímu podílu je v rozporu s dobrými mravy. Lze tedy říci, že lhůta 10 let či více stanovená k vyplacení vypořadacího podílu odporuje dobrým mravům.¹³⁵

¹³⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14.1.2009, sp.zn. 7 Cmo 284/2008

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.4.2000, sp.zn. 29 Cdo 1633/99

3.2.2.1. Povinnost vyplacení bez zbytečného odkladu

Není-li stanoveno jinak, užije se ke stanovení lhůty zákonná právní úprava, která uvádí povinnost vyplacení bez zbytečného odkladu. Nejedná se o konkrétní lhůtu, ale pojem abstraktní, pro který je nezbytné vlastního výkladu, plynoucího zejména z odborné judikatury. Nejvyšší soud se definici lhůty bez zbytečného odkladu věnoval v rámci své rozhodovací praxe a došel k závěru, že se z časového hlediska jedná o lhůtu velmi krátkou, bezodkladnou, bezprostřední, neprodlenou nebo okamžitě směřující ke splnění povinnosti, učinění právního jednání nebo jiného projevu vůle s tím, že se doba takové lhůty bude v zásadě lišit dle konkrétních skutkových okolností každého případu zvlášť, resp. výklad ustanovení bez zbytečného odkladu bude pro každý samostatný případ jiný. Okolnosti určující takovou lhůtu jsou zejména snaha dlužníka, obchodní korporace povinné k vyplacení vypořádacího podílu, ke splnění jeho povinnosti plnit a využití všech jemu daných prostředků za účelem splnění jeho povinnosti plnit a skutečnosti, které dlužníku bránily ve splnění jeho povinnosti plnit. Lhůta by se měla pohybovat v rámci dnů, nanejvýše týdnů, vždy v co nejkratším časovém úseku s ohledem na účelnost plynoucí z konkrétních nastalých situací.¹³⁶

Dalším možným postupem při hledání významu pojmu bez zbytečného odkladu je nahlédnutí do konkrétního ustanovení zákona, kupř. ust. § 624 ZOK, které stanovuje lhůtu k vyplacení vypořádacího podílu, stejně jako předchozí právní úprava, tříměsíční ve vztahu ke konkrétní obchodní korporaci, družstvu. Ust. § 624 ZOK je vůči ust. § 36 odst. 4 ZOK speciální a při analogickém výkladu ust. § 624 ZOK, které je ustanovení speciální, týkající se pouze družstev, vůči ust. § 36 odst. 4 týkající se obecně všech obchodních korporací, lze dojít k závěru, že při splnění tříměsíční lhůty stanovené ust. § 624 ZOK dojde i ke splnění lhůty ust. § 36 odst. 4 ZOK, tedy bez zbytečného odkladu.¹³⁷

3.2.2.2. Schválení účetní závěrky obchodní korporace a lhůta k vypořádání

Vzhledem k tomu, že lhůta bez zbytečného odkladu se odvíjí ode dne, kdy je nebo mohla být zjištěna výše vypořádacího podílu, je běh této lhůty závislý na

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2013, sp.zn. 32 Cdo 2484/2012, obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.9.2015, sp.zn. 29 Cdo 2970/2013, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12.8.2010, sp.zn. 9 Afs 20/2010-74

¹³⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 1003-1902 s. ISBN 978-80-7380-451-0. str. 250

dni, kdy byla nebo měla být schválena účetní závěrka obchodní korporace. Otázkou vlivu schválení či neschválení účetní závěrky obchodní korporace na vypořádací podíl se zabýval Nejvyšší soud podle úpravy obchodního zákoníku a došel k závěru, že právo na vypořádací podíl vzniká vždy již zánikem účasti člena obchodní korporace nezávisle na schválení účetní závěrky obchodní korporace, která má zásadní vliv pouze na určení výše a splatnosti vypořádacího podílu. Je-li účetní závěrka schválena, pak Nejvyšší soud uvádí, že je vypořádací podíl splatný ve lhůtě tří měsíců ode dne schválení nebo doručení posudku znalce obchodní korporaci, resp. dle platné a účinné právní úpravy je vypořádací podíl splatný bez zbytečného odkladu poté, co dle schválené účetní závěrky je nebo může být zjištěna jeho vlastní výše. V případě, že účetní závěrka bez vážného důvodu schválena není, pak běží tři měsíční lhůta splatnosti ode dne, kdy schválena být měla, resp. vypořádací podíl nabude splatnosti bez zbytečného odkladu poté, co mohla a měla být účetní závěrka schválena, dle které mohla být zjištěna výše vypořádacího podílu.¹³⁸ Dále Nejvyšší soud otázku splatnosti rozvádí úvahou nad lhůtou splatnosti vypořádacího podílu v souvislosti s povinností obchodní korporace zabývat se účetní závěrkou a uvádí, že taková povinnost obchodní korporaci vzniká dnem předcházejícímu dni, ve kterém je obchodní korporace nejpozději povinna podat daňové přiznání.¹³⁹

Závěr

Cílem této práce bylo definovat vypořádací podíl z právního pohledu, představující majetkové právo člena obchodní korporace. Uvést zejména právní úpravu a specifika, především ve smyslu otázek obecně vzniku vypořádacího podílu, způsobů určení, výplaty a splatnosti vypořádacího podílu s ohledem na různé formy obchodních korporací. Mám za to, že takto stanoveného cíle tato práce dosahuje a dále rozvádí konkrétní problematiku.

V této práci bylo uvedeno, že sice úprava vypořádacího podílu správně zareagovala na vzniklé spory plynoucí z některých nejasných ustanovení obchodního zákoníku, které byly předmětem soudních rozhodnutí dle této úpravy, ale současně otevřela mnoho otázek nových, ke kterým lze nalézt odpověď

¹³⁸ DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9. str. 226; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.11.2012, sp.zn. 29 Cdo 3317/2011

¹³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23.11.2005, sp.zn. 29 Odo 85/2005

především ze závěrů judikatury, případně analogického výkladu zákona. Byly nastíněny otázky a jejich možná řešení např. v rámci s.r.o. k povinnosti prodeje uvolněného podílu, který má zásadní vliv pro určení a vyplacení vypořádacího podílu, dále výklad ust. § 36 ZOK, zejména odstavce 3 a 4 ve smyslu jejich abstraktní formulace, která je dle mého názoru vhodná pro lepší interpretaci v konkrétních případech, ale není bezmezná, jak ukázala především judikatura Nejvyššího soudu. Dále bylo předmětem této práce stanovit právní úpravu, která se aplikuje v konkrétních formách obchodních korporací, kdy zvláštní právní úprava se aplikuje především u s.r.o. a družstev a uvedení možností dispozice v rámci stávající právní úpravy obchodní korporací, která bude zřejmě častokrát ve stanovách využívána s ohledem na neurčitost výkladu některých ustanovení zákona.

Téma vypořádacího podílu je složité, avšak dle mého názoru lze tak, jak je uvedené v této práci, nalézt odpověď v zásadě na všechny nastíněné problematické situace za použití odborné literatury a zejména závěrů z judikatury soudů, které pomáhají v konkrétní věci definovat neurčitou právní úpravu a abstraktní pojmy zákona tak, aby bylo učiněno obecným zásadám občanského práva, právům obchodních korporací a jejich členům za dost.

Resumé

This thesis focuses on the topic of settlement share in general and in relation to specific forms of business corporations. The aim of this work is to define the settlement share, find how to determine the settlement share, when the settlement share becomes due and how it is paid with regard to the applicable legislation and court case law. This thesis is divided into 3 chapters. The introduction states the aims and purpose of the thesis. The first chapter defines the settlement share in general and also its relations with other terms related to the settlement share. The second chapter deals with the specific manifestation of the settlement share in certain forms of business corporations, starting with a limited liability company, to which is due to its most common use in practice, devoted the most space and also specifics of the settlement share in other forms of business corporations, especially creation of the right to a settlement share and methods of its determination. The third chapter describes the methods of calculating the settlement share based on the financial statements and the fair value of the property of a business corporation and the principles associated with it, as well as the form of payment of the settlement share, primarily with regard to method of payment and deadline for payment of the settlement share. The conclusion of this thesis is summarizing the achievement of the objective of the work and the issues arising from the case law.

Použité zdroje

Odborná literatura a komentáře

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. Komentář k zákonu o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 1003-1902 s. ISBN 978-80-7380-451-0.
- ČERNÁ, Stanislava a kol. Právo obchodních korporací. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 637 stran. ISBN 978-80-7478-735-5.
- DĚDIČ, Jan, ed. a kol. Obchodní společnosti. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 401 stran. Judikatura k rekodifikaci; 6. svazek. ISBN 978-80-7478-852-9.
- DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. xlv, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4.
- DVOŘÁK, Tomáš. Komanditní společnost. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2004. xviii, 309 s. Právnícké osoby. ISBN 80-7357-027-0.
- DVOŘÁK, Tomáš. Akciová společnost. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2016. lxii, 922 stran. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-961-8.
- DVOŘÁK, Tomáš. Družstevní právo. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. xxiv, 390 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-551-8.
- HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník. VI, Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014): komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014. xxv, 2046 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.
- CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David a GRINC, Jan. Obchodní korporace: veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným: základy soukromého práva. VII. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2017. xvi, 239 stran. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6.
- POKORNÁ, Jarmila et al. Obchodní společnosti a družstva. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxx, 414 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-475-9.
- ROZEHNAL, Aleš a kol. Obchodní právo. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 730 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-524-1.

- ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xv, 1128 stran. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-540-4.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. Základy obchodního práva: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2019. 475 stran. Student. ISBN 978-80-7502-314-8.
- ŠVARC, Zbyněk a kol. Základy obchodního práva po rekonstrukci soukromého práva. 4., upr. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 510 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-504-3. Dostupné také z: <https://www.levna-knihovna.cz/lib-book/70/918>

Soudní judikatura:

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.2012, sp.zn. 29 Cdo 3581/2010
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1.8.2017, sp.zn. 20 Cdo 3746/2016
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.4.2009, sp.zn. 29 Cdo 2254/2007
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.3.2007, sp.zn. 29 Odo 513/2005
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.4.2000, sp.zn. 29 Cdo 1633/99
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10.12.2013, sp.zn. 32 Cdo 2484/2012
- Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12.8.2010, sp.zn. 9 Afs 20/2010-74
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.1.2001, sp.zn. 29 Cdo 2084/2000
- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14.1.2009, sp.zn. 7 Cmo 284/2008
- Rozsudek KOS v Brně ze dne 15. 2. 1995, sp. zn. 29/10 Cm 577/93
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.7.2011, sp.zn. 29 Cdo 752/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 14.12.2000, sp.zn. 7 Cmo 783/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29.4.2013, sp.zn. 29 Cdo 3610/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.9.2015, sp.zn. 29 Cdo 2970/2013
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.11.2012, sp.zn. 29 Cdo 3317/2011

Ostatní zdroje

- Bulletin Komory certifikovaných účetních: legislativa - komentáře - informace. Praha: Komora certifikovaných účetních, [2004]- . ISSN 2336-3576.

- PILAŘOVÁ, Ivana. Vypořádací podíl při ukončení společníka ve společnosti. Účetnictví v praxi. 2018, roč. 22, č. 10, ISSN 1211-7307.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech. [beck-online].
- Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3622/zd-kornafahrvvgk.doc>
- Obchodněprávní revue: odborný recenzovaný časopis pro obchodní právo a právo finančních trhů, č. 7-8. Praha: C.H. Beck, 2017. ISBN 9771803655001
- V tuzemsku působí necelých 900 tisíc podnikatelů | ČSÚ. Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/v-tuzemsku-pusobi-necelych-900-tisic-podnikatelu>
- Postup při nakládání s uvolněným podílem ve společnosti s ručením omezeným ve světle vládní novely - část I. | Právní prostor. Právní prostor [online]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obchodni-pravo/postup-pri-nakladani-s-uvolnenym-podilem-ve-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-ve-svetle-vladni-novely-cast-i>